

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ**

Кафедра соціальної роботи та педагогіки вищої школи

На правах рукопису

ЧАШУК АНДРІЙ ОЛЕКСАНДРОВИЧ

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ
ВИКЛАДАЧІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
НАВЧАННЯ**

Спеціальність: 011 «Освітні, педагогічні науки»

Освітня програма «Освітні, педагогічні науки»

Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр»

Науковий керівник:

БЕЛКІНА ЛЮБОВ

ОЛЕНА ВІТАЛІВНА,

кандидат педагогічних наук, доцент

РЕКОМЕНДОВАНО ДО ЗАХИСТУ

Протокол № ____

засідання кафедри соціальної роботи

та педагогіки вищої школи від _____ 2025 р.

Завідувач кафедри

_____ проф. Чернета С.Ю.

ЛУЦЬК – 2025

Анотація

Чашук А. Підготовка майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій навчання. – Рукопис.

Робота на здобуття освітнього ступеня «Магістр» за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки. – Волинський національний університет імені Лесі Українки. – Луцьк, 2025.

У роботі розглядаються теоретичні засади та практичні аспекти підготовки майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій навчання. Розкрито сутність, види інтерактивних технологій навчання, особливості їх застосування в освітньому процесі вищої школи.

Відійснено аналіз навчального плану та освітньо-професійної програми підготовки магістрів зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, визначено компоненти та рівні готовності майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій в освітньому процесі. Визначено дидактичні принципи та педагогічні умови підготовки майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій навчання. Розроблено силабус вибіркового освітнього компонента «Інтерактивні технології у вищій школі».

Ключові слова: інтеракція, інтерактивне навчання, педагогічна технологія, інтерактивні технології, інтерактивні інформаційні технології.

Summary

Chashuk A. Preparation of future teachers for the use of interactive learning technologies. – Manuscript.

Working research to obtain a Master's degree in a specialty 011 – Educational, pedagogical sciences. – Lesya Ukrainka Volyn National University. – Lutsk, 2025.

The thesis considers the theoretical foundations and practical aspects of preparing future teachers for the use of interactive learning technologies. The essence, types of interactive learning technologies, features of their application in the educational process of higher education have been revealed.

The analysis of the curriculum and the educational and professional program for Master's student youth in the field of 011 Educational and Pedagogical Sciences has been carried out, and the components and levels of readiness of future teachers for the use of interactive technologies in the educational process have been determined. The didactic principles and pedagogical conditions for preparing future teachers for the use of interactive learning technologies have been determined. A syllabus of a selective educational component "Interactive technologies in higher education" has been developed.

Keywords: interaction, interactive learning, pedagogical technology, interactive technologies, interactive information technologies.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ	7
1.1. Характеристика базових понять дослідження	7
1.2. Інтерактивні технології навчання в освітньому процесі вищої школи	10
1.3. Інтерактивне навчання як педагогічна технологія	20
РОЗДІЛ 2 ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	28
2.1. Аналіз стану підготовки майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій навчання	28
2.2. Дидактичні принципи та педагогічні умови підготовки майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій навчання	44
ВИСНОВКИ	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	58
ДОДАТКИ	65

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасній системі освіти застосування інтерактивних технологій поступово стає одним із провідних чинників, що трансформує та збагачує процес навчання. Освітній простір сьогодні переживає суттєві зміни у змісті, методах і формах організації навчальної діяльності. Особливої значущості це питання набуває у закладах вищої освіти, де формуються професійні вміння та компетентності майбутніх педагогів. Використання інтерактивних технологій у навчальному процесі сприяє підвищенню його ефективності, активному залученню студентів до освітньої взаємодії та створенню інноваційного середовища для їхнього особистісного й професійного зростання. Такий підхід позитивно впливає на підготовку педагогічних кадрів, дозволяючи поєднати засвоєння теоретичних знань із розвитком практичних умінь, що є основою їхньої професійної компетентності та майстерності.

Проблема досліджень сутності та структури педагогічної технології перебуває в центрі уваги науковців: В. Безпалька, Е. Бережної, В. Бондаря, Б. Блума, С. Гончаренка, І. Дичківської, В. Дорошенка, А. Нісімчука, О. Падалки, І. Прокопенка, О. Савченко, І. Смолюка, О. Шпака та ін.

Використання інтерактивних технологій в освітньому процесі представлено в розвідках О. Пехоти, Л. Пироженко, О. Пометун, В. Рибальського, Т. Сердюк, А. Сможкіна, П. Шевчука та ін.

Використанню інтерактивних технологій у підготовці майбутніх педагогів присвячені праці ряду науковців: Д. Антюшко, Н. Волкової, В. Володавчик, І. Гевко, Л. Гули, Т. Колупаєвої, О. Міщені, С. Ющенко, Т. Філімонової та ін.

Аналіз наукових досліджень цих та інших науковців свідчать про широкий спектр вивчення педагогічних технологій. Однак, прослідковується наявність ряду суперечностей, які об'єктивно існують під час впровадження інноваційних педагогічних технологій, зокрема й інтерактивних, у педагогічну практику вищої школи. Зокрема між:

- потребою у підготовці конкурентоздатних фахівців, готових ефективно діяти в нестандартних ситуаціях та недостають розробленими науково-педагогічними підходами до вирішення цього завдання;
- спрямованістю сучасної освіти на «суб'єкт – суб'єктну» взаємодію учасників освітнього процесу і реальним станом навчання у закладах вищої освіти за традиційною системою;
- дидактичними можливостями інтерактивних технологій та недостатнім рівнем їх реалізації в освітньому процесі вищої школи;
- розвитком теорії та практики інтерактивного навчання і неготовністю

окремих викладачів до його впровадження у свою діяльність.

Таким чином, наявність даних суперечностей, відсутність у практиці більшості ЗВО системної підготовки здобувачів до застосування інтерактивних технологій на практиці і зумовили вибір теми дослідження: «Підготовка майбутніх викладачів до організації інтерактивної навчальної взаємодії студентів».

Об'єкт дослідження: професійна підготовка майбутніх викладачів у закладах вищої освіти

Предмет дослідження: змістово-процесуальне забезпечення підготовки майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій навчання.

Мета дослідження: розробити силабус вибіркового освітнього компонента з метою підготовки майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій навчання в освітній процес ЗВО.

Завдання дослідження:

1. Схарактеризувати базові поняття дослідження.
2. Розглянути особливості інтерактивного навчання як педагогічної технології.
3. Дослідити стан підготовки майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій навчання.
5. Проаналізувати змістово-процесуальне забезпечення підготовки майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій навчання.

Методи дослідження:

теоретичні: аналіз, синтез, порівняння, узагальнення та систематизація з метою вивчення психолого-педагогічної літератури з досліджуваної теми;

емпіричні: спостереження, анкетування, самооцінювання; математична обробка результатів дослідження.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що:

набуло подальшого розвитку уявлення про інтерактивне навчання як педагогічну технологію; на теоретичному рівні з'ясовано структуру готовності майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій навчання; удосконалено зміст підготовки майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій навчання.

Практичне значення одержаних результатів. Результати теоретичного та емпіричного дослідження можуть бути використані науково-педагогічними працівниками, здобувачами освіти при підготовці до лекційних та практичних занять з профільних дисциплін, організації освітнього процесу в ЗВО з метою підготовки майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій навчання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дослідження виконано у межах комплексної науково-дослідної теми кафедри соціальної роботи та педагогіки вищої школи Волинського національного університету імені Лесі Українки «Компетентнісна модель професійного розвитку сучасного фахівця» (державний реєстраційний номер 0124U003596).

Апробація отриманих результатів. Основні положення та результати дослідження були оприлюднені на XVI Міжнародній науково-практичній конференції науковців, аспірантів та студентів «Актуальні проблеми педагогіки, соціальної роботи та соціального забезпечення» (14 травня 2025 р.).

Публікації. Основні положення та результати дослідження викладені у тезах Чашук Андрій Інтерактивне навчання як педагогічна технологія // Педагогіка : зб. наук. пр. : матеріали XVI Міжнародної науково-практичної конференції науковців, аспірантів та студентів «Актуальні проблеми педагогіки, соціальної роботи та соціального забезпечення» (14 травня 2025 р.) / за ред. В. З. Антонока, С. Ю. Чернети та ін.. Луцьк, 2025. 188 с. С. 166-170.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (50джерел) та додатків.

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ

1. 1 Характеристика базових понять дослідження

У сучасному інформаційному просторі терміни «інтерактивний» та «інтеракція» широко вживаються для позначення процесів взаємодії людини з новими технологіями. Ми часто чуємо про «інтерактивне голосування» на телебаченні, «інтерактивне спілкування» ведучого з аудиторією або «інтерактивні комп'ютерні ігри». У таких випадках підкреслюється активна участь людини в процесі – не лише пасивне сприйняття інформації, а залучення до обговорення, прийняття рішень і формування власної позиції.

За визначенням О. Пошетун та Л. Пироженко, слово *interactive* походить від англійських *inter* – взаємний і *act* – діяти, тобто буквально означає «взаємодіючий» [36].

Інтерактивність у педагогічному контексті – це насамперед принцип організації комунікації між педагогом і здобувачами освіти, заснований на діалозі. Цей принцип реалізується як у міжособистісній взаємодії, так і у використанні технічних засобів навчання, що підтримують діалогову модель освіти. У розумінні О. Комар інтерактивне навчання є передусім формою педагогічного спілкування, що забезпечує співпрацю учасників навчального процесу [24, с. 63].

Сам термін «інтерактивна педагогіка» уперше використав у 1975 році німецький науковець Ганс Фріц. Його дослідження доводили, що головною метою інтерактивного процесу є зміна поведінкових моделей учасників через усвідомлення власних дій і реакцій інших. Таким чином, інтерактивні методи розглядаються як інструменти виховання через взаємодію.

Інтерактивність у навчанні означає постійне перебування у стані активного діалогу чи діяльності. Це не пасивне слухання, а залучення студента

до процесу створення знань – через мовлення, моделювання, аналіз, написання, малювання тощо.

Як зазначає О. Комар [24, с. 64-65], у сучасній науці існують дві провідні концепції розуміння інтерактивного навчання. Перша пов'язана з ідеєю взаємодії учня з навчальним середовищем, у якому він засвоює досвід через *діяльність*. Тут педагог відходить від ролі єдиного джерела знань і виступає радше як фасилітатор, консультант або партнер у пізнанні. Друга концепція розглядає інтерактивність як *діалогову взаємодію* між учителем і учнями, що ґрунтується на рівноправності думок, критичному мисленні, обговоренні й колективному пошуку рішень.

О. Пометун наголошує, що інтерактивне навчання передбачає спільну діяльність, у якій кожен учасник робить внесок у колективний результат. Учні навчаються один у одного, обмінюються ідеями, і цей процес набуває форми не просто діалогу, а «полілогу».

Традиційна система навчання часто зберігає монологічну модель комунікації, коли викладач транслює знання, а учні їх лише відтворюють. Інтерактивні технології докорінно змінюють цю схему, перетворюючи процес навчання на багатосторонню комунікацію, у якій усі учасники є активними суб'єктами взаємодії [35].

Поняття «інтерактивне навчання» слід відмежовувати від «активного навчання». Згідно з лінгвістичними джерелами, *interactive* перекладається як «той, що взаємодіє», тобто такий, у якому учасники процесу впливають один на одного. Відтак, інтерактивне навчання можна розуміти як форму організації пізнавальної діяльності, що передбачає створення умов, за яких кожен здобувач освіти відчуває власну значущість, успішність і здатність мислити.

Науковий аналіз методичної літератури свідчить, що більшість авторів, які досліджують інтерактивні технології, зосереджуються на описі конкретних методик організації занять, де здобувачі активно взаємодіють.

Інтерактивні методи орієнтовані на задоволення пізнавальних інтересів і особистісних потреб студентів, сприяють відкритості, мобільності,

діалогічності навчання. Вони формують атмосферу співпраці, у якій відсутня домінуюча позиція викладача, а знання створюються колективно.

Навчання в інтерактивному форматі базується на постійній позитивній взаємодії учасників: колективній, груповій або індивідуальній роботі у співпраці. Викладач виступає не як контролер, а як координатор, модератор процесу, забезпечуючи умови для самостійної активності студентів.

У результаті в аудиторії формується атмосфера довіри та партнерства, що дозволяє педагогу виконувати роль лідера і наставника. Серед поширених форм інтерактивної діяльності – рольові ігри, моделювання реальних ситуацій, розв'язання проблемних завдань.

Педагогічне спілкування як основа інтерактивного навчання передбачає поєднання ділових, ігрових і духовних аспектів взаємодії.

Роль викладача в інтерактивному навчанні трансформується: він стає фасилітатором, консультантом, який не концентрує процес навколо себе, а сприяє взаємодії між студентами. Результати навчання досягаються через спільну діяльність, взаємну підтримку й відповідальність.

О. Комар [24, с. 68-69] зазначає, що пояснити сутність інтерактивного підходу допомагає теорія навчання через досвід Девіда Колба, що включає чотири послідовні етапи: конкретний досвід, рефлексивне спостереження, абстрактну концептуалізацію та активне експериментування.

На першому етапі учні здобувають новий досвід через діяльність або осмислення власного. Далі відбувається його аналіз і обговорення, що сприяє глибшому розумінню процесу. Потім учасники переходять до узагальнення та формулювання висновків, а завершальним кроком є практичне застосування здобутих знань. Такий цикл забезпечує постійний розвиток і самонавчання.

Отже, інтерактивне навчання ґрунтується на співпраці, рефлексії та діалозі. Воно сприяє формуванню навичок комунікації, мислення, самостійності та соціальної відповідальності. Цей підхід повністю відповідає принципам особистісно орієнтованої освіти, у центрі якої перебуває здобувач освіти з його потребами, інтересами та потенціалом розвитку.

У межах діяльнісного підходу інтерактивне навчання виступає своєрідним «тренажером», який формує здатність до самостійного вибору, відповідальності, оцінки власних дій і цінностей.

Інтерактивне навчання підвищує інтенсивність і результативність освітнього процесу. Воно допомагає студентам формулювати власні думки, дискутувати, слухати інших, знаходити компроміси, аналізувати інформацію, творчо мислити й діяти.

У своєму дослідженні [24, с. 74] О. Комар зауважує, що «кожен з методів потребує від учителя чіткої покрокової, поетапної реалізації з обов'язковим прогнозуванням результатів навчання. Важливість технологічного підходу до реалізації інтерактивного навчання, складна структура кожного з таких методів дозволяє, на нашу думку, говорити про інтерактивну технологію навчання», що буде висвітлено у наступних параграфах нашого дослідження.

1.2 Інтерактивні технології навчання в освітньому процесі вищої школи

У процесі модернізації змісту освіти у закладах вищої освіти дедалі більшої ваги набувають активні форми навчання, що стимулюють інтерес до інноваційних, зокрема інтерактивних технологій. Поділяємо думку І. Коновальчук, що професійні стандарти в галузі освіти передбачають підготовку висококваліфікованих фахівців, які володіють загальними та професійними компетентностями, здатних інтегрувати теоретичні знання і практичні вміння, володіти новими технологіями тощо [25].

Поняття «технологія» має багатозначний зміст і трактується по-різному. Історично воно пов'язане з технічними процесами й означає сукупність знань про способи та засоби обробки матеріалів, тобто мистецтво володіння певним процесом, що забезпечує створення конкретного продукту. Як процес, технологія відповідає на запитання: як саме щось зробити, з яких матеріалів і за допомогою яких інструментів.

Розвиток науки й техніки значно розширив можливості людства, спричинивши появу нових типів технологій — індустріальних, інформаційних, соціальних, екологічних тощо, кожна з яких має власний освітній потенціал і характерні методики, що активно інтегруються в систему освіти.

У «Тлумачному словнику сучасної української мови» термін «технологія» визначається як сукупність знань про послідовність виробничих операцій у процесі виготовлення певного продукту; як навчальна дисципліна, що вивчає ці процеси; а також як система прийомів і методів обробки чи переробки матеріалів, виготовлення виробів, виконання різноманітних операцій [9, с. 1449].

Ідея технологізації освіти бере початок у працях Яна Амоса Коменського, який уперше обґрунтував засади інтерактивного та проблемного навчання, тим самим заклавши основу сучасних інтерактивних і проєктних технологій.

У сучасних психолого-педагогічних словниках педагогічна технологія трактується як системний підхід до створення, застосування та оцінювання процесу викладання і засвоєння знань, що передбачає оптимальне поєднання людських і технічних ресурсів [44, с. 415].

Так, О. Пометун і Л. Пироженко розглядають педагогічну технологію як систему процедур, що оновлює професійну діяльність педагога й гарантує досягнення запланованих результатів [36, с. 24–34]. М. Ярмаченко визначає її як сукупність засобів і методів реалізації теоретично обґрунтованих процесів навчання та виховання, спрямованих на досягнення освітніх цілей [32, с. 424].

На думку О. Пехоти, педагогічні технології відображають особливості освітньої системи певної країни — її ціннісні орієнтири, змістову структуру, організаційні моделі, що закріплені у державних стандартах [30, с. 32].

І. Коновальчук підкреслює, що сутність педагогічної технології полягає у проєктуванні й реалізації нових, більш ефективних способів освітньої діяльності порівняно з існуючими [27, с. 178].

Отже, педагогічна технологія — це науково обґрунтована та апробована на практиці система організації освітнього процесу, у якій чітко визначено

послідовність дій, зміст, методи, форми, засоби та умови діяльності всіх його учасників з метою гарантованого досягнення навчальних результатів.

Ознаки педагогічних технологій поділяють на загальні (процесуальність, наявність методів вимірювання результатів, орієнтація на ефективність і раціональність процесів) та специфічні (системність, науковість, концептуальність, результативність, структурованість, алгоритмічність, керуваність, ефективність і можливість відтворення) [27, с. 179-180].

За визначенням О. Пометун, інтерактивними є ті технології, що базуються на постійному діалозі та співпраці суб'єктів навчання. Вони дозволяють учасникам об'єднувати власні знання та досвід задля досягнення спільного результату, організовуючи колективну діяльність — від взаємодії невеликих груп до масштабної співпраці багатьох учасників [35].

Н. Волкова розглядає інтерактивні технології навчання як «комплекс методів, інструментів та організаційних форм, які стимулюють активний обмін і взаємодію між учасниками освітнього процесу. Вони ґрунтуються на принципах співпраці та співтворчості з метою досягнення конкретних навчальних цілей» [10, с. 14].

Інтерактивні технології навчання становлять системно організований підхід до створення освітнього середовища, у якому всі учасники активно взаємодіють між собою з метою досягнення спільних навчальних цілей. Такий підхід сприяє розвитку соціальних і комунікативних умінь, формуванню здатності ефективно організовувати навчальну діяльність, співпрацювати й приймати узгоджені рішення [6].

Основними завданнями інтерактивних технологій навчання є:

- формування та вдосконалення комунікативних навичок;
- створення емоційно сприятливого, комфортного середовища для всіх учасників освітнього процесу;
- розвиток уміння працювати в команді й вільно висловлювати власні думки;
- стимулювання внутрішньої мотивації до навчання та підвищення

зацікавленості у пізнавальній діяльності;

- розкриття і розвиток творчого потенціалу особистості [18, с. 39].

Особливість інтерактивних технологій полягає в тому, що вони ґрунтуються на активній взаємодії студентів, побудованій на принципах співробітництва, партнерства та взаємного навчання. Провідним чинником мотивації стає внутрішній інтерес до пізнавальної діяльності, що забезпечує високий рівень залученості студентів у навчальний процес.

Інтерактивні технології, на відміну від традиційних форм навчання, забезпечують комплексне вирішення низки педагогічних завдань. По-перше, вони сприяють формуванню інтересу до навчальної дисципліни. Використання елементів гейміфікації, візуальних матеріалів, мультимедіа, віртуальної реальності тощо робить освітній процес динамічним, захопливим і привабливим для здобувачів освіти. По-друге, інтерактивні технології підвищують ефективність сприйняття та засвоєння знань, оскільки можуть бути адаптовані до різних когнітивних стилів навчання та індивідуальних особливостей студентів. Інтерактивні завдання, симуляції й онлайн-тести сприяють глибшому розумінню навчального матеріалу. По-третє, інтерактивні технології стимулюють розвиток інтелектуальної самостійності, навчаючи здобувачів самостійно аналізувати ситуації, шукати рішення й оцінювати результати власної діяльності. Крім того, вони виховують повагу до думки інших, толерантність і готовність сприймати альтернативні точки зору. Використання онлайн-платформ та колективних інструментів сприяє розвитку комунікативної культури, співпраці та навичок командної взаємодії [40, с. 60].

Застосування інтерактивних технологій у процесі навчання сприяє підвищенню ефективності формування в студентів низки ключових компетентностей і досягненню очікуваних результатів освіти [50]. Зокрема, використання таких технологій забезпечує:

- готовність майбутніх фахівців до безперервного професійного саморозвитку;
- формування стійкого пізнавального інтересу до обраної спеціальності;

- здатність розв'язувати практичні завдання з урахуванням альтернативних варіантів їх виконання.

В. Павлова визначає сильні та слабкі сторони використання інтерактивних технологій навчання. Позитивним результатом упровадження інтерактивних технологій у навчальний процес є активізація процесів розуміння, засвоєння та творчого застосування знань у вирішенні практичних завдань. Ефективність досягається завдяки активному залученню здобувачів не лише до опанування, а й до безпосереднього використання інтегрованого комплексу знань. Постійне застосування форм і методів інтерактивних технологій навчання зменшує страх висловити власну думку та сприяє створенню довірливої атмосфери у взаємодії з викладачем. Також сприяє підвищенню мотивації та зацікавленості у навчальному процесі, що стимулює пошукову активність і сприяє формуванню нестандартного мислення. Інтерактивні технології навчання сприяють набуттю досвіду конструктивної комунікації, соціально-моральної взаємодії та самопізнання, що впливає на становлення ціннісно-смислових орієнтирів особистості. Через активну участь у змістовній індивідуальній і груповій діяльності, спрямованій на засвоєння знань та усвідомлення професійних цінностей формується та розвивається професійна компетентність майбутніх педагогів. Використання інтерактивних технологій навчання розширює можливості для комунікації між викладачами та здобувачами, сприяє ефективній співпраці в навчально-творчому процесі, здійснює трансформаційний вплив на світогляд і поведінку учасників освітнього процесу, оскільки інтерактивні методи часто моделюють реальні демократичні практики суспільного життя [31, с. 130].

Попри численні переваги, інтерактивні технології мають і певні недоліки. Серед них: значні часові витрати на опрацювання навіть обмеженого обсягу матеріалу; складність у налагодженні стабільного механізму взаємонавчання; необхідність попередньої підготовки учасників до використання кожної конкретної технології; можливість неповного або недостатньо чіткого представлення результатів роботи здобувачів освіти; труднощі з підтриманням

дисципліни під час проведення інтерактивних занять [31, с. 130].

Водночас зазначені обмеження не знижують педагогічної цінності інтерактивних технологій навчання. Підвищити їхню ефективність можна завдяки використанню сучасних комп'ютерних технологій, мультимедійних засобів та спеціалізованого програмного забезпечення. Застосування інтерактивних технологій у процесі викладання фахових дисциплін сприяє глибшому осмисленню навчального матеріалу здобувачами освіти та, відповідно, підвищенню рівня їхніх знань і професійної підготовки.

Використання інтерактивних технологій у закладах вищої освіти виступає дієвим чинником підвищення ефективності навчального процесу та його модернізації. Застосування таких технологій забезпечує більш доступне засвоєння знань, сприяє розвитку умінь аргументовано висловлювати й відстоювати власну позицію під час дискусій, формує повагу до різних поглядів, активізує аналітичне мислення та здатність до спільного розв'язання завдань. Окрім того, інтерактивні підходи стимулюють формування навичок командної роботи й проєктної діяльності [32, с. 189].

Серед сучасних інтерактивних технологій у закладах освіти варто виділити такі основні напрями їх застосування:

- віртуальні освітні середовища. Це простори, у межах яких здобувачі освіти можуть взаємодіяти, обговорювати навчальні питання та виконувати завдання в онлайн-форматі. До цього належить і використання технологій віртуальної реальності для моделювання педагогічних ситуацій і відпрацювання навичок управління навчальним процесом;

- інтерактивні відеоуроки. Такі матеріали передбачають активну участь студента у взаємодії з відеоконтентом — можливість зупиняти перегляд, відповідати на запитання, виконувати тестові завдання. Включення клікабельних елементів, інтерактивних пояснень та перевірочних запитів підвищує рівень уваги та залученості здобувачів освіти;

- мультимедійні ресурси. Застосування відео, анімацій, графічних ілюстрацій, інтерактивних презентацій допомагає візуалізувати складні

поняття та процеси, роблячи навчальний матеріал більш наочним і зрозумілим;

- онлайн-платформи та соціальні мережі. Вони забезпечують простір для співпраці, обміну ідеями й комунікації між студентами та викладачами. Соціальні мережі дедалі частіше використовуються як інструмент обговорення педагогічних тем, обміну навчальними ресурсами й результатами досліджень;

- гейміфікація навчання. Упровадження ігрових механік (нагород, рівнів, рейтингових систем) підвищує мотивацію та зацікавленість студентів, перетворюючи процес навчання на захопливу діяльність. Елементи гри також сприяють оцінюванню досягнень і стимулюють прагнення до успіху;

- адаптивне навчання. Використання інтелектуальних систем дозволяє індивідуалізувати освітній процес, підлаштовуючи його під рівень підготовки, темп засвоєння й потреби кожного здобувача освіти;

- технології дистанційного навчання. Інструменти онлайн-комунікації, платформи для відеоконференцій та спільної роботи над проєктами забезпечують ефективну взаємодію на відстані. Вони створюють умови для гнучкого та безперервного навчання незалежно від зовнішніх обставин.

Інтерактивні технології не лише оновлюють методи викладання, а й формують новий тип освітнього середовища, орієнтованого на активну участь студентів у процесі пізнання. Вони підвищують рівень професійної готовності майбутніх педагогів, сприяють їхньому особистісному зростанню та здатності адаптуватися до викликів сучасної освіти.

У нинішніх умовах воєнного стану система вищої освіти України стикається з безпрецедентними викликами, що потребують інноваційних рішень. Технології дистанційного та змішаного навчання стають ключовим інструментом підтримання безперервності освітнього процесу, забезпечуючи його стабільність навіть у кризових обставинах [17, с. 49].

Сучасні інтерактивні платформи створюють можливості для багаторазового відпрацювання складних педагогічних ситуацій, апробації різних стратегій навчання та отримання миттєвого зворотного зв'язку. Вони формують безпечне навчальне середовище, у якому студенти можуть

розвивати професійні навички, удосконалювати комунікацію, тренувати стресостійкість і впевненість у собі без ризику помилок у реальному освітньому просторі.

Практична реалізація інтерактивних технологій у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів ґрунтується на використанні складних цифрових симуляційних платформ, які створюють ефект занурення у професійну діяльність. Такі системи дають можливість моделювати реальні аудиторні умови, відпрацьовувати методи управління групою, педагогічні стратегії та адаптивні підходи до навчання. Використання сучасних інтерактивних педагогічних технологій — таких як ділові ігри, аналіз конкретних ситуацій (case-study), навчальні дискусії, тренінги, метод проєктів — сприяє підвищенню якості професійної підготовки та розвитку практичної компетентності майбутніх педагогів [46, с. 192].

Зокрема, застосування віртуальної реальності у навчальному процесі дозволяє відтворювати широкий спектр професійних ситуацій — від вирішення поведінкових труднощів студентів до реалізації комплексних дидактичних завдань, формуючи навички прийняття рішень і педагогічної гнучкості.

Інтерактивні платформи, інтегровані зі штучним інтелектом, надають викладачам і студентам персоналізований механізм зворотного зв'язку, що здійснює аналіз дій у режимі реального часу та пропонує рекомендації для вдосконалення. Такі системи здатні відстежувати моделі спілкування, оцінювати рівень емоційного інтелекту та формувати комплексне розуміння процесу прийняття освітніх рішень.

А. Клеба, А. Тупиця також звертають увагу на важливість підготовки майбутніх педагогів до застосування інтерактивних інформаційних технологій в освітньому процесі.

Автори зазначають, що інтерактивні технології володіють значним потенціалом для підвищення якості, ефективності та динамічності освітнього процесу. Зокрема, використання мультимедійних презентацій є доречним на

будь-якому етапі лекційних, практичних чи семінарських занять — від створення проблемних ситуацій і візуалізації нового матеріалу до узагальнення й повторення вивченого. За допомогою проєкційного обладнання можна не лише демонструвати слайди, а й відтворювати відеофрагменти, результати експериментів чи комп'ютерних симуляцій [20].

Якщо ж проєктор інтегрований з інтерактивною дошкою, функціональні можливості навчального середовища суттєво розширюються. Зокрема, використання електронних маркерів дозволяє робити позначки поверх презентацій або документів із подальшим збереженням результатів. Такий підхід забезпечує активну взаємодію з матеріалом — користувач може маніпулювати тривимірними моделями, змінювати їх положення, демонструвати внутрішню структуру об'єктів, додавати анотації та коментарі в реальному часі. Крім того, є можливість здійснювати відеозапис заняття, що забезпечує доступ до навчального матеріалу тим здобувачам освіти, які не були присутні на занятті, або для подальшої самостійної роботи.

Н. Бойко наголошує, що підготовка до проведення заняття із застосуванням інтерактивних засобів має свою послідовність і включає низку етапів [7]:

- визначення теми, цілей і типу заняття;
- формулювання завдань, спрямованих на досягнення поставлених цілей;
- розробку загальної структури заняття;
- виокремлення етапів, де доцільне використання інтерактивної доски;
- добір програмних інструментів і оцінку їх ефективності у порівнянні з традиційними засобами навчання;
- підбір актуальних навчальних матеріалів;
- створення детального плану заняття;
- підготовку індивідуального мультимедійного сценарію.

Під час розроблення мультимедійного сценарію викладач спирається на опорний конспект, ілюстративні матеріали та ресурси, інтегровані у програмне забезпечення інтерактивної доски. Педагог може використовувати як готові

дидактичні програмні продукти, так і створювати власні інтерактивні ресурси.

Застосування інтерактивних програм у навчальному процесі надає викладачу низку можливостей:

- урізноманітнити методи навчання та забезпечити індивідуальний підхід до студентів;
- зменшити обсяг теоретичного матеріалу завдяки використанню моделей, демонстраційних експериментів і візуалізацій;
- використовувати комп'ютер як тренажер для формування практичних умінь і навичок;
- здійснювати контроль знань у різних формах і на будь-якому етапі навчання (вхідний, поточний, підсумковий);
- автоматизувати облік і аналіз навчальних результатів;
- оптимізувати робочий час за рахунок зменшення рутинних операцій і розширення можливостей індивідуальної та творчої роботи зі студентами.

Такі технології забезпечують можливість навчатися у власному темпі, працювати з матеріалом відповідного рівня складності, повертатися до попередніх тем, отримувати підказки та допомогу, досліджувати динамічні процеси й взаємодії складних систем. Вони також сприяють подоланню психологічних бар'єрів — невпевненості, сором'язливості чи страху помилитися — завдяки відносній анонімності та безпечності цифрової взаємодії. Використання інтерактивних програмних засобів дозволяє студентам відпрацьовувати професійні дії до рівня автоматизму, чому сприяє «терплячість» та послідовність комп'ютерних систем.

Отже, інтерактивні технології навчання виокремлюються як ефективний інструмент для досягнення різноманітних цілей у вищій освіті. Вони забезпечують не лише залучення та зацікавленість здобувачів освіти, але й сприяють сучасним методам навчання, покращенню технологічної грамотності, індивідуалізації процесу навчання та розвитку важливих соціальних та практичних навичок. Ці технології є ключовим елементом підготовки майбутніх педагогів і важливим чинником в умовах сучасних

викликів, таких як дистанційне навчання та несподівані обставини, що виникають в умовах воєнного стану.

О. Дудаш зазначає, що упровадження інтерактивних технологій у сучасний освітній процес вимагає від педагога не лише володіння методикою їх застосування, а й уміння відстежувати реакції здобувачів освіти, рівень їх розуміння цілей заняття та змісту навчального матеріалу. Це є важливим чинником у формуванні програмних компетентностей, необхідних для успішної професійної діяльності майбутніх фахівців [16].

Як зазначає І. Коновальчук, успішне використання інтерактивних технологій в освітньому процесі залежить від дотримання ряду вимог: позитивний взаємозв'язок між членами групи, розуміння користі спільної роботи і спілкування; неопосередкована взаємодія; індивідуальна відповідальність; оволодіння навичками колективної діяльності, міжособистісної взаємодії, оцінювання дій оточуючих і власної поведінки тощо. Інтерактивні технології навчання активізують пізнавальну діяльність студентів, сприяють самостійному пошуку знань, самоорганізації, самовдосконаленню, саморозвитку, самоосвіті майбутніх фахівців [25].

1.3. Інтерактивне навчання як педагогічна технологія

Особливе місце серед сучасних освітніх технологій належить інтерактивному навчанню, яке передбачає активну взаємодію між усіма учасниками освітнього процесу.

А. Клеба та А. Тупиця визначають інтерактивне навчання як «спосіб пізнання, що здійснюється формами діяльності, коли всі учасники освітнього процесу взаємодіють, обмінюються інформацією, разом вирішують проблеми, оцінюють дії учасників тощо» [20, с. 300].

Основними ознаками інтерактивного навчання є підготовка особистостей до повсякденного життя на заняттях з будь-якої дисципліни. Вони повинні захоплювати здобувачів освіти, мотивувати, навчати самостійно мислити. І це

все залежить від уміння і стилю роботи конкретного педагога.

Під час інтерактивного навчання студенти не є пасивними спостерігачами, а стають активними учасниками пізнавального процесу. Вони аналізують, порівнюють, обговорюють інформацію, висловлюють власні думки, обмінюються ідеями, вчаться взаємодіяти та спільно знаходити рішення. Роль викладача при цьому змінюється: він виступає модератором спільної діяльності, координатором, який формує атмосферу взаємоповаги, довіри та творчого пошуку.

У такій системі викладач виступає не лише як джерело інформації, а як партнер і фасилітатор, який координує освітню діяльність, підтримує ініціативи студентів і створює умови для їхньої самореалізації. Він може застосовувати інтерактивні методи під час проведення тематичних занять, організації тимчасових творчих груп, підготовки навчальних проєктів, формування портфоліо, дискусій і дебатів, а також у процесі створення освітніх ресурсів — лекційних курсів, тренінгових матеріалів, аудіо- й відеоконтенту.

Як зазначається у працях сучасних дослідників, зміст тренінгових занять для майбутніх викладачів має бути спрямований на усвідомлення власних емоційних переживань, подолання труднощів і невдач, профілактику негативних емоцій і розчарування, а також на розвиток навичок ефективного професійного спілкування. Тематику таких тренінгів доцільно формувати з урахуванням інтересів і потреб студентів, що підвищує їхню мотивацію та залученість до освітнього процесу [46, с. 194].

Л. Пироженко та О. Пометун у своїх працях визначають чотири основні групи інтерактивних технологій, які розрізняються за метою заняття й організаційними формами: технології кооперативного навчання; технології колективно-групової взаємодії; ситуативне моделювання; технології опрацювання дискусійних питань [36].

В монографії [18, с. 39] зустрічаємо таку класифікацію інтерактивних технологій:

- фронтальні технології — методи, що передбачають залучення всіх учасників до спільного обговорення (методи «Мікрофон», «Мозковий штурм», «Ажурна пилка», «Незакінчене речення»);

- колективно-групове навчання — організація роботи у малих групах із використанням прийомів «Ротаційні трійки», «Робота в парах», «Два — чотири — всі разом», «Карусель», «Акваріум»;

- ситуативне моделювання — технології, що дають змогу студентам відтворювати реальні педагогічні або життєві ситуації (методи «Рольова гра», «Драматизація», «Спрощене судове слухання»);

- дискусійні технології — методи, спрямовані на розвиток критичного мислення та вміння аргументовано відстоювати позицію («Дискусія», «Метод Прес», «Займи позицію», «Дерево рішень»).

Таким чином, інтерактивні технології навчання виступають ефективним засобом активізації пізнавальної діяльності студентів, розвитку їхньої комунікативної компетентності, самостійності й творчості. Вони формують партнерську модель взаємодії між викладачем і студентами, що є необхідною умовою сучасного освітнього процесу.

Інтерактивні методи можуть бути ефективно використані викладачем під час організації різних видів роботи зі студентами — від проведення тематичних занять і створення тимчасових творчих груп до розроблення навчальних проєктів, формування портфоліо студента, організації дискусій, рольових і ділових ігор, моделювання ситуацій, конкурсів практичних робіт, презентацій, тренінгів, а також створення освітніх матеріалів — відео, аудіо чи творчих продуктів.

Найбільш поширеніша класифікація інтерактивних методів навчання представлено в таблиці 1.1 (за Коваль, 2016 [21]).

Таблиця 1.1

Класифікації інтерактивних методів навчання

Автор	Групи інтерактивних методів	Інтерактивні методи навчання
О. Пометун, Л. Пироженко	Технології кооперативного навчання	Робота в парах, «Ротаційні трійки», «Два – чотири – всі разом», «Карусель», робота в малих групах, «Акваріум»
	Технології колективно-групового навчання	Обговорення проблеми в загальному колі, «Мікрофон», «Незакінчені речення», «Мозковий штурм», «Навчаючи – учусь», «Ажурна пилка», аналіз ситуацій (Case метод), «Дерево рішень»
	Технології ситуативного моделювання	Ділові та імітаційні ігри, «Спрощене судове слухання», «Громадські слухання», розігрування ситуації за ролями.
	Технології опрацювання дискусійних питань	«Метод ПРЕС», «Займи позицію», «Зміни позицію», «Неперервна шкала думок», дискусія, дискусія в стилі телешоу, оцінювальна дискусія, дебати
А. Смолкін	Неімітаційні	Проблемна лекція, лекція вдвох, лекція із заздалегідь запланованими помилками, прес-конференція, евристична бесіда, пошукова лабораторна робота студента, навчальна дискусія, самостійна робота з літературою.
	Імітаційні	Ділова гра, педагогічні ситуації, педагогічні завдання, ситуація інсценування різних видів діяльності, колективна розумова діяльність.
Л. Чернишова	Індивідуальні	Виконання індивідуальних практичних завдань (аудиторних та позааудиторних – участь у науково-дослідній роботі, наукових конференціях, семінарах), тренування.

Групові

Дискусійні (групова дискусія, аналіз ситуацій морального вибору, метод «Кейсів», мозковий штурм, презентація, обговорення, дебати), ігрові (ділова, дидактична, сюжетно-рольова, операційна, організаційно-діяльнісна гра), тренінгові методи (соціально-психологічні тренінги та тренінги ділового спілкування, психотехнічні ігри).

І. Царенко зауважує, що ефективність інтерактивних методів значно зростає за умови впровадження у навчальний процес мультимедійних продуктів — електронних підручників і посібників, довідкових енциклопедій, навчальних відеоматеріалів тощо. Такі засоби поєднують різні форми подання інформації — текст, графіку, аудіо- та відеофрагменти, анімацію, що робить навчальний процес більш наочним і динамічним [47, с. 355].

А. Штрока робить висновок, що інтерактивне навчання стимулює як викладачів, так і здобувачів освіти до активної взаємодії, спільного аналізу поведінкових моделей і планування подальших етапів навчального процесу [49].

О. Губарь та ін. [12] зазначають, що за допомогою форм, методів і технологій інтерактивного навчання можна ефективно вирішувати низку завдань, які часом недоступні традиційному навчанню (табл. 1.2).

Таблиця 1.2.

Завдання, що допомагають вирішити інтерактивні технології навчання

№	Завдання	Характеристика
1	Активізація та зацікавлення здобувачів освіти	Використання інтерактивних технологій підвищує пізнавальну активність студентів, сприяє глибшому залученню до навчального процесу через можливість безпосередньої участі, взаємодії та обміну думками.
2	Інтеграція сучасних педагогічних підходів	Інтерактивне навчання відкриває можливість впровадження інноваційних методів — гейміфікації, віртуальної чи доповненої реальності, рольових симуляцій, що робить освітній процес динамічним та практико-орієнтованим.
3	Розвиток цифрової та	Майбутні педагоги опановують сучасні цифрові

№	Завдання	Характеристика
	технологічної компетентності	інструменти, необхідні для організації навчання, розвиваючи технологічну грамотність, що є невід'ємною складовою професійної діяльності в умовах цифровізації освіти.
4	Індивідуалізація освітнього процесу	Інтерактивні технології забезпечують адаптацію навчання до індивідуальних можливостей, темпу й освітніх потреб студентів, що підвищує якість засвоєння знань і сприяє особистісному розвитку.
5	Подолання просторових та часових бар'єрів	Використання дистанційних платформ, відеоконференцій і спільних онлайн-середовищ розширює доступ до якісної освіти, створюючи можливості для навчання незалежно від місця проживання чи розкладу.
6	Розвиток навичок співпраці та комунікації	Інтерактивні методи сприяють формуванню командної взаємодії, уміння вести діалог, аргументувати позицію, узгоджувати рішення та налагоджувати конструктивну співпрацю між учасниками освітнього процесу.
7	Підвищення мотивації та пізнавального інтересу	Ігрові, дискусійні та проблемні методи стимулюють активну участь студентів, враховують їхні навчальні стилі та інтереси, що сприяє зростанню внутрішньої мотивації та позитивного ставлення до навчання.
8	Формування цілісного бачення професійної діяльності	Використання навчальних симуляцій і практичних проєктів допомагає студентам моделювати реальні професійні ситуації, усвідомлювати структуру педагогічної діяльності та способи застосування теоретичних знань.
9	Розвиток практичних і соціальних умінь	Виконання групових завдань, рольові вправи та взаємонавчання формують у студентів уміння співпраці, комунікації, відповідального прийняття рішень і практичного застосування набутих знань.
10	Виховання відповідальності та професійної етики	Участь у колективному розв'язанні навчальних проблем сприяє формуванню відповідального ставлення до роботи в команді, розвитку етичних орієнтирів і готовності до самостійного прийняття професійних рішень.

Таким чином, методика навчання, що спирається на інтерактивні підходи, наближає освітній процес до реальних умов майбутньої професійної діяльності, активізує мислення студентів і стимулює мотивацію до професійного вдосконалення. Використання інтерактивних методів створює

можливість практичного застосування отриманих теоретичних знань, що, у свою чергу, є важливою педагогічною умовою формування компетентностей і підготовки майбутніх викладачів до професійної діяльності.

Ефективне впровадження інтерактивних технологій передбачає чітку структуру заняття.

На першому етапі викладач визначає тему, мету та очікувані результати, що дозволяє студентам усвідомити зміст і значення майбутньої діяльності.

Мотиваційний етап є надзвичайно важливим, оскільки саме він сприяє зацікавленню студентів у процесі навчання. Дослідження доводять, що висока внутрішня мотивація може компенсувати недостатній рівень попередньої підготовки: навіть ті, хто має обмежені знання чи навички, здатні досягти високих результатів, якщо усвідомлюють мету та цінність своєї діяльності. Разом ці два етапи зазвичай займають не більше 10% часу заняття.

На інформаційному етапі викладач подає необхідний обсяг теоретичного матеріалу або забезпечує студентів доступом до інформації для самостійного опрацювання. Для цього ефективно використовуються сучасні інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ). Тривалість цього етапу зазвичай становить близько 10–15% навчального часу.

Центральна частина заняття — інтерактивна вправа, під час якої відбувається активне засвоєння знань і формування практичних умінь. Її реалізація передбачає кілька кроків:

- проведення інструктажу (ознайомлення з метою, правилами та порядком виконання завдання);
- формування груп і розподіл ролей між учасниками;
- виконання практичного завдання, спрямованого на досягнення навчальної мети.;
- презентація результатів групової роботи;
- рефлексія, під час якої учасники аналізують власну діяльність і підсумовують отримані результати.

Рефлексія є невід'ємним компонентом інтерактивного навчання. Вона

полягає у здатності студента усвідомлювати власні дії, мотиви, емоції, порівнювати їх із цінностями суспільства та досвідом інших. Цей процес включає фіксацію подій, осмислення отриманого досвіду, формування висновків і планів на майбутнє. Рефлексивну діяльність можна організовувати у різних формах — індивідуально, у парах, групах, під час колективного обговорення або у письмовому вигляді. Вона зазвичай проводиться після ключових інтерактивних вправ або завершення навчального циклу. Рекомендовано, щоб інтерактивна частина заняття займала близько 50–60% усього часу.

Завершальний етап присвячено узагальненню результатів навчальної діяльності. Його основними завданнями є уточнення змісту вивченого матеріалу, порівняння отриманих результатів із запланованими, визначення причин відхилень, формулювання висновків і планування подальших кроків. Також на цьому етапі доцільно встановити зв'язок між уже засвоєними знаннями та тими, що будуть вивчатися надалі. Орієнтовно на цю частину заняття відводять до 20% часу [21].

Отже, інтерактивні технології навчання не лише активізують пізнавальну діяльність студентів, а й сприяють реалізації їхнього потенціалу. Завдяки активній участі в навчальному процесі рівень засвоєння матеріалу може сягати до 90%, що значно перевищує показники традиційних методів. Такий підхід не обмежується простим засвоєнням знань — він сприяє й осмисленню, аналізу, синтезу, оцінюванню та застосуванню на практиці. Головна мета інтерактивного навчання полягає у створенні сприятливого освітнього середовища, яке забезпечує успішність, інтелектуальне зростання та ефективну підготовку майбутніх фахівців.

РОЗДІЛ 2 ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ДО ЗАСТОСУВАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

2.1. Аналіз стану підготовки майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій навчання

Якість професійної підготовки майбутніх викладачів, зокрема в оволодінні інтерактивними технологіями навчання, безпосередньо впливає на їхню конкурентоспроможність, професійну мобільність та здатність успішно адаптуватися у закладах освіти після завершення навчання у закладі вищої освіти.

У результаті аналізу психолого-педагогічної літератури О. Комар вважає, що ефективність підготовки майбутніх педагогів до професійно-педагогічної діяльності визначається як така якість освітнього процесу, за якої витрати зусиль суб'єктів навчання відповідають отриманим результатам. Оцінювання ефективності освітнього процесу передбачає порівняння фактичних витрат, спрямованих на підготовку студентів, із запланованими результатами, яких очікують організатори освітнього процесу та його учасники [24, с. 159].

З метою дослідження стану підготовки майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій нами було здійснено аналіз навчального плану та освітньо-професійної програми підготовки магістрів зі спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Аналіз ОПП показав, що серед компетентностей, якими має оволодіти майбутній фахівець є ряд таких, які спрямовані на підготовку майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій навчання. Серед загальних компетентностей можна виділити ЗК1.Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу; ЗК2.Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; ЗК3.Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; ЗК4.Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;

ЗК7.Здатність до міжособистісної взаємодії.

Серед спеціальних (фахових) компетентностей — СК2.Здатність застосовувати та розробляти нові підходи до вирішення задач дослідницького та/або інноваційного характеру в сфері освіти й педагогіки; СК3.Здатність враховувати різноманітність, індивідуальні особливості студентів у плануванні та реалізації освітнього процесу в закладі освіти; СК9.Здатність до використання сучасних інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у освітній та дослідницькій діяльності.

Серед програмних результатів навчання виокремлюємо РН2. Використовувати сучасні цифрові технології і ресурси у професійній, інноваційній та дослідницькій діяльності; РН3.Формувати педагогічно доцільну партнерську міжособистісну взаємодію, здійснювати ділову комунікацію, зрозуміло і недвозначно доносити власні міркування, висновки та аргументацію з питань освіти і педагогіки до фахівців і широкого загалу, вести проблемно-тематичну дискусію. РН5.Організовувати освітній процес на основі студентоцентрованого, компетентнісного, контекстного підходів та сучасних досягнень освітніх, педагогічних наук, управляти навчально-пізнавальною діяльністю, об'єктивно оцінювати результати навчання здобувачів освіти; РН7.Створювати відкрите освітньо-наукове середовище, сприятливе для здобувачів освіти та спрямоване на забезпечення результатів навчання; РН8.Розробляти і викладати освітні курси в закладах вищої освіти, використовуючи методики, інструменти і технології, необхідні для досягнення поставлених цілей.

Таким чином, загальна спрямованість ОПП Освітні, педагогічні науки відповідає Стандарту вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки для другого (магістерського) рівня вищої освіти [37] та передбачає можливість підготовки майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій навчання.

Наступним кроком був аналіз освітніх компонентів даної ОПП. Він показав наявність кількох освітніх компонентів, які, на нашу думку, сприяють

підготовці майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій навчання.

Так, метою ОК «Теорії соціальної взаємодії» є формування у здобувачів освіти знань, умінь та навичок аналізу суспільних процесів, пов'язаних з соціальним розвитком держави, визначати соціальні проблеми міжособистісної взаємодії, будувати конструктивну взаємодію учасників освітнього процесу. Такі знання з дисципліни «Теорії соціальної взаємодії» необхідні для вивчення ряду наступних ОК, зокрема: «Дидактика з методиками викладання у вищій школі», «Сучасні освітні технології», «Правові аспекти освітньої діяльності», виробничих практик.

В силабусі даного ОК серед форм та методів викладання вказані дискусії, дебати, розв'язання кейсів, застосування яких сприятиме підготовці майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій навчання.

Завданнями вивчення ОК «Технології формування критичного та дивергентного мислення» є: формувати знання про особливості критичного та дивергентного мислення; формувати важливі уміння критичного та дивергентного мислення (думати та читати критично, працювати з різними джерелами інформації, розглядати проблеми з різних сторін, ставити різні типи запитань, генерувати ідеї, працювати в команді, конструювати аргументовані висловлювання, брати участь у дискусіях); оволодіти уміннями проведення різних методів та прийомів формування критичного та дивергентного мислення; опановувати методикою побудови занять для розвитку критичного та дивергентного мислення.

Під час вивчення даного ОК студенти не лише вивчають методи розвитку критичного й дивергентного мислення, а й опрацьовують увесь навчальний матеріал (в т.ч. й лекційний) через використання методів, які передбачають інтеракцію: робота в парах, малих групах, дискусії, «навчаючи учусь», «6 капелюхів», «Займи позицію», мозковий штурм тощо.

Метою вивчення ОК «Дидактика з методиками викладання у вищій школі» є набуття здобувачами освіти, на основі опанування теорії і практики

педагогічної діяльності, широкого діапазону компетентностей, необхідних для успішного викладання освітніх компонентів у закладі вищої освіти. Основними завданнями вивчення освітнього компонента є: формувати знання про сучасні особливості освітнього процесу у закладі вищої освіти відповідно Закону України «Про вищу освіту» та інших законодавчих і нормативних актів; оволодівати понятійним апаратом дидактики як науки; порівнювати та аналізувати результативність традиційних та інноваційних підходів до викладання; виробляти уміння творчо застосовувати педагогічні знання і способи діяльності; оволодівати уміннями і навичками підготовки різноманітного методичного забезпечення для проведення різних видів занять та діагностики знань здобувачів освіти; опановувати методикою організації та контролю самостійної роботи студентів; інтегрувати процес становлення здобувача освіти як викладача, його ціннісні орієнтації та переконання; виробляти власний стиль викладання.

Хоча окремої теми про інтерактивні технології та методи навчання в змісті силабуса немає, однак аналіз змістового наповнення тем, методів викладання, завдань для самостійної роботи свідчить, що принципи та методи інтерактивного навчання впроваджуються під час підготовки майбутніх викладачів за даним освітнім компонентом.

Хоча метою освітнього компонента «Інформаційно-комунікаційні технології в освіті» є формування інформаційно-комунікаційної компетентності магістрів освітніх, педагогічних наук, однак в змісті курсу майбутні викладачі вивчають теми про інформаційно-комунікаційні технології дистанційного навчання у закладах вищої освіти, технологію створення електронних курсів освітніх компонентів у системі управління дистанційним навчанням MOODLE, вчать робити презентації, що є також підґрунтям для застосування інтерактивних технологій навчання.

Окрему увагу привернув освітній компонент «Сучасні освітні технології». Метою його вивчення є формування, поглиблення та систематизація знань, розвиток та удосконалення умінь здобувачів освіти із

планування, організації та здійснення освітнього процесу з використанням сучасних освітніх технологій на засадах компетентнісного, інтегрованого та технологічного підходів.

Основними завданнями вивчення ОК «Сучасні освітні технології» є: формувати знання про класифікацію, сутність і цілі впровадження сучасних освітніх технологій в освітній процес; формувати знання про сучасні форми, методи і засоби здійснення навчально-організаційної і методичної діяльності з використанням сучасних освітніх практик; формувати вміння проектувати, планувати та організовувати освітній процес у закладах освіти з використанням сучасних освітніх технологій; формувати вміння проводити заняття та позаурочні навчальні заходи із застосуванням інтерактивних форм і методів.

В змістовому модулі 2. Прикладні аспекти впровадження сучасних освітніх технологій є окрема тема 3. Інтерактивні технології. Серед завдань для самостійної роботи до цієї теми є такі: переглянути відео Що таке та як працює «Активне навчання»? <https://www.youtube.com/watch?v=gKZW7kOCnK4> Що таке інтерактивне навчання і чому воно ефективне (Пометун Олена) https://www.youtube.com/watch?v=BEXXzDR_6hg; порівняти традиційне, активне та інтерактивне навчання за критеріями: сутність, мета, особливості діяльності здобувачів освіти та викладача, переваги та недоліки; за методом «Шість капелюхів» охарактеризуйте дистанційне навчання; підготуйте фрагмент заняття (за фахом) з використанням інтерактивних методів навчання.

Тема 4. Ігрові технології розкриває поняття гри та ігрових технологій, знайомить з історією гри як соціального явища й методу навчання; розкриває функції та види ігор, особливості використання різних ігор в освітньому процесі.

Під час вивчення теми 5. Технологія ситуаційного навчання (кейс-метод), характеризуються основні поняття технології, історичні аспекти технології та основні етапи технології кейсів.

При вивченні теми 6. Хмарні технології не лише характеризуються основні поняття та досвід використання хмарних технологій за кордоном, але й

здобувачі освіти вчать ся створювати інтернет-опитування, презентації засобами ХТ, вивчають хмарні сховища як заміну накопичувачам.

Таким чином, аналіз освітньо-професійної програми Освітні, педагогічні науки показав її загальну спрямованість на підготовку майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій навчання. Така спрямованість розкривається через наявність відповідних загальних та спеціальних (фахових) компетентностей, результатів навчання; впровадження ряду інтерактивних методів навчання; зміст окремих освітніх компонентів. Проте, цілеспрямованої підготовки майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій навчання не здійснюється.

Позитивним є те, що при викладанні усіх ОК використовується ряд інтерактивних методів навчання. Такий підхід є важливим при підготовці майбутніх педагогів, на що наголошують ряд дослідників. Вони зазначають, що у сучасній системі освіти студент виступає не пасивним слухачем, а активним учасником навчального процесу. Його власний досвід і спостереження стають важливим джерелом нових знань і стимулюють самоосвітню діяльність. Роль викладача при цьому змінюється — він не просто подає готову інформацію, а спрямовує студентів, допомагаючи їм самостійно знаходити рішення. Таким чином, педагог виконує функції фасилітатора, який координує навчальний процес і створює сприятливі умови для розвитку пізнавальної активності.

На відміну від активних методів, інтерактивні підходи зосереджені на тісній співпраці учасників освітнього процесу. Вони передбачають не лише взаємодію між викладачем і студентами, а й активний обмін думками, ідеями та досвідом між самими здобувачами освіти. Саме тому такі методи сприяють формуванню атмосфери партнерства, колективного мислення та розвитку комунікативних умінь, особливо під час роботи в малих групах, де кожен має змогу бути залученим і почутим [2].

І. Резніченко [38] коротко описує суть кожного з інтерактивних форм та методів, що забезпечують ефективну підготовку майбутніх викладачів до

застосування інтерактивних технологій навчання. Серед найбільш ефективних інтерактивних методів науковиця виокремлює:

1. Групову роботу. Поділ студентів на невеликі команди для спільного виконання навчальних завдань розвиває вміння взаємодіяти, домовлятися, розподіляти ролі та нести відповідальність за результат. Такі завдання часто мають вигляд колективних проєктів, аналізу конкретних ситуацій або створення презентацій.

2. Метод кейсів. Полягає у розв'язанні реальних або змодельованих проблемних ситуацій. Студенти аналізують кейс, пропонують варіанти вирішення, обґрунтовують власну позицію, застосовуючи набуті знання на практиці. Це формує аналітичне, критичне та проблемно-орієнтоване мислення, а також допомагає інтегрувати теорію з практичною діяльністю.

3. Дискусії та дебати. Обговорення актуальних тем дає можливість вільно висловлювати думку, формувати власну аргументацію та вчитися сприймати альтернативні точки зору. Дебати, як більш структурована форма дискусії, додатково розвивають навички логічного мислення й публічного виступу.

4. Ділові ігри. Цей метод імітує професійну діяльність у навчальних умовах. Студенти отримують певні ролі, розігрують ситуації, приймають рішення, що сприяє формуванню практичних навичок і професійної поведінки. Такі ігри допомагають застосовувати знання в умовах, максимально наближених до реальності.

5. Мозковий штурм (брейнстормінг). Його мета — швидко згенерувати якомога більше ідей із певної проблеми без критики на етапі обговорення. Надалі пропозиції аналізуються, відбираються найвдаліші, що стимулює креативність і здатність мислити нестандартно.

6. Інтерактивні лекції. Під час таких занять викладач постійно залучає студентів до обговорення матеріалу — через запитання, міні-завдання, опитування або цифрові інструменти (Kahoot, Mentimeter тощо). Це дозволяє підтримувати інтерес, активізувати увагу та забезпечити глибше розуміння теми.

7. Метод проєктів. Студенти працюють індивідуально або в групах над тривалими дослідницькими завданнями, що передбачають розв'язання певної проблеми, аналітичну діяльність та створення кінцевого продукту — звіту, презентації, вебресурсу тощо. Проєктна діяльність розвиває самостійність, уміння планувати роботу, працювати з джерелами інформації та презентувати результати.

8. Тренінги та майстер-класи. Ці форми навчання поєднують теорію з практикою й спрямовані на розвиток конкретних умінь — від роботи в команді до тайм-менеджменту. Учасники виконують вправи, беруть участь у практичних завданнях, що допомагає закріпити отримані знання.

9. Метод «Акваріум». Невелика група студентів веде обговорення в центрі аудиторії, тоді як інші спостерігають, аналізують і надалі долучаються до дискусії. Такий формат сприяє розвитку навичок слухання, аналітичного мислення та конструктивного коментування.

10. Метод «Шість капелюхів мислення». Розроблений Едвардом де Боно, цей підхід навчає дивитися на проблему з різних позицій. Кожен «капелюх» символізує певний тип мислення — логічний, емоційний, креативний тощо, що формує вміння гнучко мислити й комплексно оцінювати ситуації.

11. Веб-квести. Студенти здійснюють пошук, аналіз та узагальнення інформації з різних інтернет-джерел для виконання навчального завдання. Така діяльність формує інформаційну грамотність, критичне мислення та навички роботи з цифровими ресурсами.

12. Цифрові інтерактивні технології. Використання інтерактивних платформ (Padlet, Miro), навчальних систем (Moodle, Google Classroom), а також мультимедійних засобів сприяє створенню динамічного освітнього простору, де студенти можуть працювати спільно й ефективно засвоювати матеріал.

13. Фліп-метод (перевернуте навчання). Основна ідея полягає в тому, що студенти самостійно знайомляться з новим матеріалом удома, а під час занять зосереджуються на обговоренні, практичних вправах та вирішенні проблемних

завдань. Це забезпечує глибше розуміння та активну участь у навчанні.

14. Проблемне навчання. Викладач ставить перед студентами завдання-дилему, яку потрібно розв'язати через аналіз, обговорення й дослідження. Такий підхід розвиває здатність до самостійного пошуку знань, формує аналітичне та критичне мислення.

Необхідність створення дієвої системи підготовки майбутніх викладачів зумовлює потребу визначення рівнів їхньої готовності до застосування інтерактивних технологій у навчальному процесі. Це, у свою чергу, потребує розроблення критеріїв і показників, що дозволяють здійснити якісну оцінку цього процесу. Тому, наступним етапом нашого дослідження було визначення та дослідження головних компонентів у підготовці майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій навчання.

Аналіз ряду наукових джерел дозволяє виділити такі основні компоненти: мотиваційно-ціннісний, змістовий, операційно-діяльнісний, результативний.

Мотиваційно-ціннісний компонент охоплює систему мотивацій та цінностей майбутніх викладачів. Його складові передбачають розв'язання таких завдань:

- розвиток пізнавального інтересу та позитивного ставлення майбутнього викладача до застосування інтерактивних технологій навчання;
- формування до застосування інтерактивних технологій навчання через взаємодію в малих групах, парах, командах;
- активізацію участі студентів із різним рівнем знань та можливостей у спільному освітньому процесі;
- орієнтація на подолання труднощів і суперечностей інтерактивного навчального процесу через ефективну організацію пізнавальної діяльності студентів та формування в них уміння працювати інтерактивно.

Мотиваційна складова відображає емоційно-вольову готовність до інтерактивного співробітництва, зацікавленість у досягненні спільних цілей, усвідомлення потреби в розвитку навичок взаємодії, прагнення до

самовдосконалення, використання критичного мислення та творчого підходу. Вона також включає набуття соціального, міжкультурного й професійно значущого досвіду спілкування та співпраці.

Змістовий компонент відображає систему знань, умінь і здібностей, необхідних для ефективного функціонування та застосування інтерактивних технологій навчання.

Він передбачає володіння теоретичними знаннями про умови, методи та форми проведення занять із використанням інтерактивних технологій, а також критерії оцінювання діяльності студентів у процесі взаємодії; розуміння стилів викладання в інтерактивному навчанні, ролей і функцій викладача; здатність застосовувати психолого-педагогічні знання у процесі взаємодії, оцінювати результати навчання, підтримувати позитивну атмосферу співпраці.

До цього компонента також належать уміння працювати з інформаційними ресурсами, самостійно оновлювати знання, аналізувати власну діяльність, а також здібності до педагогічної рефлексії та корекції процесу взаємодії.

Операційно-діяльнісний компонент характеризує готовність майбутнього викладача до практичного застосування інтерактивних технологій. Він передбачає самостійний пошук, аналіз і використання навчальної інформації, необхідної для організації ефективної взаємодії зі студентами; вміння ефективно поєднувати індивідуальні, групові та фронтальні форми роботи під час організації пізнавальної діяльності студентів, планувати структуру інтерактивного заняття відповідно до освітніх цілей; уміння планувати, організовувати й проводити інтерактивне навчання, добирати відповідні методи та завдання, адаптуючи їх до потреб студентів; комплексно використовувати різноманітні інтерактивні методи в навчальному процесі. Важливою складовою операційно-діялісного компонента підготовки майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій навчання є їх вміння організовувати інтерактивну діяльність на засадах створення сприятливої атмосфери, поважного ставлення до думки кожного, орієнтації на

досягнення спільної мети та визнання успіхів інших.

Результативний компонент забезпечує оцінювання, корекцію та аналіз досягнутих результатів у процесі застосування інтерактивних технологій навчання. Він включає здатність майбутнього викладача до оцінювання рівня досягнень студентів та ефективності інтерактивного навчання; прогнозування нових освітніх результатів; удосконалення власних педагогічних механізмів; виявлення та подолання факторів, що ускладнюють інтерактивне спілкування; аналізу професійної діяльності, рецензування робіт студентів; до самостійного навчання, рефлексії, осмислення власного досвіду та трансформації помилок у позитивний навчальний результат.

Рефлексивна складова полягає у здійсненні самоаналізу власної педагогічної діяльності, оцінюванні якості отриманих знань і навичок, плануванні подальших дій, розвитку самоконтролю, формуванні зворотного зв'язку та підвищенні рівня власної педагогічної майстерності.

Всі визначені компоненти є взаємопов'язаними і виявляються лише умовно окремими елементами у структурі цілісної підготовки майбутніх викладачів до використання інтерактивних технологій.

Дослідженням було охоплено 9 магістрантів, які навчаються за ОПП Освітні, педагогічні науки, яке відбувалося шляхом анкетування.

Метою першої анкети (додаток А) було вивчення ставлення майбутніх викладачів до навчання.

На запитання “Які заняття Вам цікавіше відвідувати? Чому?” 6 респондентів (66,7%) виділили лекції, 3 респонденти (33,3%) — практичні заняття. Здобувачі зазначили, що на лекціях цікаво отримувати нові знання, є можливість задавати запитання, викладачі використовують ІКТ, доступний виклад матеріалу. Практичні заняття дають можливість відповідати, представляти свої презентації. На окремих ОК практичні заняття проходили у формі співпраці та взаємодії, що було цікавим, але незвичним для роботи. Таким чином, на нашу думку, лекційне заняття сприймається здобувачами освіти як таке, що менше навантажує з точки зору докладання власних зусиль.

На запитання “Яким лекціям Ви надаєте перевагу? Чому?” майбутні викладачі виділили лекцію з елементами діалогу, лекцію з елементами дискусії, лекцію, побудовану на вільному спілкуванні лектора з аудиторією. Жоден опитуваний не обрав варіант “лекція-монолог викладача”. Це свідчить про те, що майбутні викладачі націлені на нові форми та методи викладання та розуміють недієвість застарілих форм роботи. Прагнення навчатись через діалог, дискусії, спілкування закладає основу для підготовки майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій навчання.

На запитання “Яким практичним заняттям Ви надаєте перевагу? Чому?” відповіді респондентів розділились. 55,6% відзначили опитування у формі діалогу, розробку та представлення власних презентацій як такі, що є стандартними і зрозумілими для виконання. 44,4% відзначили роботу у групах, однак це потребує наявності умінь співпрацювати та комунікувати один з одним. 11,1% вибрав організацію і проведення дискусії, що є тяж затратним у часі при підготовці. Опитувані вказали, що до зачитування рефератів вдаються дуже рідко. Вважаємо, що на такі відповіді й вплинуло те, що всі здобувачі освіти поєднують роботу та навчання, тому не мають достатньо часу на ґрунтовну підготовку до всіх практичних.

Щодо позиції, яку бажають займати студенти на заняттях 66,7% обрали мінімально активну: іноді задавати питання лектору; 33,3% - активну: при необхідності задавати питання викладачу і вступати з ним у діалог. Жоден з майбутніх викладачів не обрав пасивну позицію (слухати і записувати) та максимально активну (брати активну участь в занятті, задавати питання, дискутувати з колегами і викладачем). На нашу думку, це свідчить про те, що майбутні педагоги розуміють роль власної активності у процесі фахової підготовки, однак не готові в повній мірі ставати повноцінними суб'єктами пізнавальної діяльності.

Серед наслідків занять, які здобувачі вважають важливими для себе усі опитані (100%) вказали на бажання глибше вивчити матеріал. 66,7% - бажання поспілкуватись з викладачем як з рівним; 22,2% - переосмислення своїх

життєвих позицій, поглядів на життя тощо. Окремими відповідями були обрані варіанти “бажання поділитись враженнями, знаннями зі своїми колегами” та “бажання поділитись враженнями, знаннями з викладачем”.

Таким чином, отримані результати свідчать, що в загальному майбутні викладачі розуміють необхідність суб'єктного підходу до навчання, орієнтовані на сучасні форми та методи роботи, однак переважає орієнтація на викладача, як головного організатора та керівника освітнім процесом.

Аналіз силабусів освітніх компонентів, практичного досвіду навчання дозволяє припустити, що педагоги застосовують переважно активні методи навчання під час проведення занять. За інтерактивними методами працюють одиниці та несистематично за браком такого досвіду та переобтяженістю робочого навантаження. Це підсвічує необхідність здійснення ґрунтовної підготовки майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій навчання.

Наступним кроком нашого дослідження було опитування щодо ряду умов, які на погляд майбутніх викладачів, є важливими або не є важливими для ефективної підготовки до застосування інтерактивних технологій навчання за 3-бальною шкалою: 1 – дуже важливо, 2 – інколи важливо, 3 – неважливо (додаток Б). Результати представлені в таблиці 21.

Отримані дані показали, що з метою ефективної підготовки до застосування інтерактивних технологій навчання майбутні викладачі стовідсотково обрали добре розвинуті організаційні та презентаційні вміння, здатність співпрацювати з різними людьми. Другу позицію по важливості набрали — дружня атмосфера під час виконання завдання та толерантне ставлення до думок колег. Найменш важливими умовами студенти обрали вміння творчо опрацьовувати матеріал, участь у дискусії та самостійний пошук і роботу з інформацією. Однак забезпечення цих умов дозволяє оптимально провести ряд інтерактивних методів (різні види дискусій, дебати, ділові ігри, «6 капелюхів» та ін.).

Таблиця 2.1

Результати отриманих відповідей опитувальника (у %)

Умови	1 дуже важливо	2 інколи важливо	3 неважливо
Добре розвинуті організаційні вміння	100	-	-
Володіння презентаційними вміннями	100	-	-
Здатність співпрацювати з різними людьми	100	-	-
Уміння творчо опрацьовувати матеріал	66,7	33,3	-
Дружня атмосфера під час виконання завдання	88,9	11,1	-
Толерантне ставлення до думок колег	88,9	11,1	-
Участь у дискусії за створених психологічних умов	66,7	33,3	-
Визначення спільної мети	66,7	33,3	-
Самостійний пошук та робота з інформацією	55,6	44,4	-
Особистий внесок у загальні здобутки групи	77,8	22,2	-

Комплексне самооцінювання стану готовності майбутнього викладача до впровадження інтерактивних технологій здійснювалось за адаптованою нами анкетой О. Комар (додаток В) [24, с. 402-406].

У відповідності до визначених компонентів були схарактеризовані рівні підготовки майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій: нульовий рівень (НР), початковий рівень (ПР), середній рівень (СР) і високий рівень (ВР).

Основні характеристики рівнів готовності майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій:

Високий рівень характеризуються:

- глибоким усвідомленням значущості інтерактивного навчання і необхідністю систематичного використання різних груп інтерактивних вираз;
- чітко вираженою спрямованістю на застосування в педагогічній діяльності індивідуальних, групових і колективних форм взаємодії (дискусій, обговорень, спільних проєктів тощо);
- стійкою внутрішньою мотивацією до опанування знань, умінь і навичок,

необхідних для ефективного використання інтерактивних технологій;

- усвідомленим і відповідальним ставленням до виконання професійних завдань, пов'язаних з організацією інтерактивного навчання;
- проявом активності, творчості та ініціативності під час підготовки, проведення та аналізу інтерактивних занять;
- здатністю ефективно організовувати інтерактивні форми роботи, гнучко адаптуючи їх до конкретних умов навчального процесу;
- стійким прагненням до професійного спілкування з викладачами, обміну досвідом та ідеями;
- наявністю глибоких психолого-педагогічних знань і вмінням застосовувати їх у практичній діяльності для ефективної взаємодії зі здобувачами освіти.

Для середнього рівня готовності характерні:

- усвідомлення значущості впровадження інтерактивних технологій в освітній процес ЗВО;
- наявність потреби в оволодінні знаннями та навичками застосування інтерактивних методів, хоча ця потреба має переважно зовнішню мотивацію;
- використання отриманих теоретичних знань про інтеракцію у практичних завданнях без системного творчого підходу;
- інтерес до інтерактивного навчання, зумовлений переважно особистими мотивами;
- епізодичне прагнення до професійного спілкування з викладачами-практиками;
- середній рівень успішності з фахових дисциплін;
- відсутність цілеспрямованої активності щодо глибокого опанування інтерактивних технологій.

Початковий рівень готовності демонструють:

- часткове або поверхневе усвідомлення важливості інтерактивних технологій в освітньому процесі ЗВО;
- низьку або ситуативну мотивацію до оволодіння відповідними

знаннями й уміннями;

- рідкісні прояви активності, творчості та ініціативи під час підготовки або проведення інтерактивних занять;

- переважання утилітарних мотивів щодо участі в інтерактивних формах роботи;

- відсутність прагнення до комунікації з педагогами щодо питань інтеракції;

- низький рівень засвоєння психолого-педагогічних і методичних дисциплін, недостатню активність у самовдосконаленні;

- виконання практичних завдань за зразком, без елементів творчості, з використанням найпростіших інтерактивних вправ.

Нульовий рівень готовності характеризується мінімальними показниками, а саме:

- відсутністю потреби в опануванні інтерактивних технологій і небажанням їх застосовувати в освітньому процесі;

- пасивністю та відсутністю ініціативи під час підготовки й проведення занять;

- байдужістю до інтерактивних методів навчання, орієнтацією на отримання користі без активної участі в освітньому процесі;

- відсутністю прагнення до комунікації з викладачами й колегами;

- низьким рівнем засвоєння навчального матеріалу, пропусками занять без поважних причин;

- механічним виконанням завдань на практичних заняттях (копіюванням чужих напрацювань без осмислення змісту) та використанням лише найпростіших і найбільш уживаних інтерактивних вправ.

Отримані результати представлено в таблиці 2.2.

Рівні готовності майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій (відповідно до компонентів)

Компоненти	Рівні			
	Нульовий (у%)	Початковий (у%)	Середній (у%)	Високий (у%)
Мотиваційно-ціннісний	11,1	33,3	33,3	22,2
Змістовий	11,1	22,2	44,4	22,2
Операційно-діяльнісний	22,2	44,4	33,3	11,1
Результативний	11,1	33,3	33,3	11,1
Середнє	13,9	33,3	36,1	16,7

Таким чином, отримані усереднені показники показали приблизно однаковий розподіл між початковим і середнім та низьким і високим рівнями готовності майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій. Більшість студентів готова сприймати і засвоювати всі педагогічні інновації для свого професійного зростання, однак переважає теоретичний рівень підготовки. Вважаємо, що однією із умов, яка би позитивно вплинула на підготовку майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій навчання є впровадження в освітній процес ЗВО освітнього компоненту, який би надавав не лише ґрунтовні знання про інтерактивні технології навчання, а й формував практичні уміння їх застосовувати.

2.2. Дидактичні принципи та педагогічні умови підготовки майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій навчання

Л. Бекірова визначила низку ключових принципів, що становлять методологічну основу підготовки майбутніх викладачів до запровадження інтерактивних технологій. До них належать: принцип взаємодії, принцип суб'єкт-суб'єктних відносин, принцип активності, принцип рефлексії, принцип комфортності, принцип поєднання колективної, групової та індивідуальної роботи, а також принцип інтеграції [3].

Авторка зазначає, що у педагогічній науці під принципами навчання розуміють фундаментальні положення, які визначають логіку, зміст і методи освітнього процесу, забезпечуючи його результативність і досягнення запланованих цілей [3].

Принцип взаємодії полягає у залученні всіх студентів до навчального процесу через конструктивну, доброзичливу та продуктивну співпрацю. Він передбачає організацію навчання на засадах взаємонавчання, коли кожен учасник освітньої діяльності збагачує спільний результат власним досвідом, знаннями та ідеями.

Принцип активності спрямований на створення умов, що стимулюють студентів до активної участі в освітньому процесі. Його реалізація відбувається через використання інтерактивних форм навчання: рольові та ділові ігри, моделювання педагогічних ситуацій, тренінги, симуляції, обговорення дискусійних питань тощо. Активна участь у подібній діяльності сприяє не лише глибшому засвоєнню знань, а й розвитку професійних і комунікативних умінь, формує здатність розуміти освітній процес одночасно з позиції учня і вчителя, що позитивно впливає на особистісне та професійне становлення майбутнього педагога.

Принцип рефлексії передбачає усвідомлення студентами власної навчальної діяльності. Завдяки рефлексивним практикам майбутні викладачі аналізують результати навчання, оцінюють ефективність своїх дій, осмислюють переживання, способи мислення — як власні, так і своїх колег. Це сприяє самопізнанню, корекції пізнавальних цілей і формуванню індивідуальної освітньої траєкторії професійного розвитку.

Принцип суб'єкт-суб'єктних відносин базується на ідеї рівноправного діалогу між викладачем і студентом. Така взаємодія передбачає партнерство, відкритість, взаємоповагу та демократичність у навчальному процесі. Викладач виступає не стільки джерелом знань, скільки організатором, наставником і консультантом, який підтримує ініціативу студентів. Реалізація цього принципу формує у майбутніх педагогів гуманістичну позицію, що згодом

проявляється у їхній взаємодії зі здобувачами освіти.

Принцип комфортності передбачає створення безпечного й сприятливого освітнього середовища, у якому кожен студент відчуває власну значущість, упевненість і підтримку. Важливим є забезпечення емоційного та інтелектуального комфорту, атмосфери взаємної поваги, довіри, співпраці й творчості. У таких умовах формуються ситуації успіху, що стимулюють пізнавальну активність і підвищують мотивацію до навчання.

Принцип поєднання колективної, групової та індивідуальної роботи полягає в органічному використанні різних форм навчальної взаємодії. Його реалізація передбачає застосування основних типів інтерактивних технологій: кооперативного навчання, колективно-групових форм роботи, ситуативного моделювання та опрацювання дискусійних питань. Поєднання індивідуальної, парної, групової та колективної діяльності забезпечує гнучкість освітнього процесу, дозволяє враховувати особливості кожного студента й формує навички командної взаємодії.

Принцип інтеграції передбачає об'єднання здобутих знань, умінь і навичок у цілісну систему. Його суть полягає у встановленні внутрішніх зв'язків між теоретичними положеннями й практичною діяльністю, у систематизації та впорядкуванні навчального матеріалу. Для майбутніх викладачів цей принцип має особливе значення, оскільки вони опановують фахові знання із різних освітніх компонентів. Завдяки інтеграції забезпечується взаємозв'язок педагогічних, психологічних і методичних знань, що сприяє формуванню професійної готовності до використання інтерактивних технологій у подальшій педагогічній практиці.

О. Комар зазначає, що у загальному визначенні поняття «педагогічні умови» – це умови, в яких ефективно відбувається процес навчання [24, с. 235].

Педагогічні умови завжди залежать від комплексу зовнішніх і внутрішніх чинників. До зовнішніх належать особливості організації освітнього процесу, зміст навчальних програм, специфіка взаємодії між учасниками освітнього середовища тощо. Внутрішні чинники охоплюють рівень професійної

мотивації студентів, їхню потребу у саморозвитку, інтереси, схильності та зацікавленість у професійному становленні.

Важливими умовами підготовки майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій навчання вважаємо такі, які спрямовані на розвиток визначених вище нами компонентів такої підготовки.

Щоб сформувати мотиваційно-ціннісний компонент готовності студентів, важливо наситити емоційно-ціннісну сферу навчання відповідним змістом, методами діяльності та формами взаємодії. Це забезпечить розвиток внутрішньої мотивації до професійної інтерактивної діяльності, інтересу до неї, позитивного ставлення до інтерактивного навчання і прагнення до накопичення власного педагогічного досвіду. Такий підхід дозволяє досягти цілей освіти, що узгоджені з актуальними завданнями суспільства і закріплені у державних освітніх документах.

Отже, *першою педагогічною умовою підготовки майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій є створення емоційно-позитивного освітнього середовища, спрямованого на розвиток їхнього інноваційного потенціалу та опанування інтерактивними методами навчання.*

Другим ключовим елементом є змістовий компонент, який відображає сутність процесу досягнення загальної та конкретних навчальних цілей. Його розвиток сприяє поглибленню професійних інтересів і нахилів студентів. Для ефективного формування цього компонента необхідно ретельно відібрати та структурувати навчальний матеріал таким чином, щоб він містив інформацію, що забезпечує осмислене засвоєння знань і формування цілісних уявлень про майбутню інтерактивну діяльність викладача.

Таким чином, *другою педагогічною умовою підготовки майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій виступає переорієнтація змісту фахових дисциплін на розвиток умінь застосовувати технології інтерактивного навчання у професійній діяльності.*

Наступний компонент – операційно-діяльнісний, який охоплює сформованість відповідних умінь і навичок. Йдеться про здатність майбутніх

викладачів застосовувати інтерактивні форми й методи пізнавальної діяльності студентів, інтерактивні комунікаційні технології, послідовно реалізовувати всі елементи технології — від проєктивно-конструктивних до комунікативних і дидактично-організаційних. Наявність цього компонента сприяє зростанню інноваційного потенціалу й професійної компетентності викладача.

Водночас освітні стандарти визначають усталені форми навчальної роботи у ЗВО — лекції, семінари, практичні й лабораторні заняття. Для формування готовності майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій ці форми необхідно збагачувати елементами інтерактивності, що забезпечить їхню більшу ефективність і практичну спрямованість.

Підготовка студентів до використання інтерактивних технологій передбачає особливу організацію освітнього процесу, у якому викладач виконує водночас роль режисера, фасилітатора та активного учасника, що координує навчальну взаємодію. Студенти стають рівноправними партнерами, а викладач — не лише оцінювачем, а й співтворцем навчальної ситуації. Тому, важливими вміннями майбутніх викладачів є вміння аналізувати свою роботу, заняття на основі використання інтерактивних технологій; визначати шляхи саморозвитку та самовдосконалення.

Це знаходить своє відображення у третій педагогічній умові підготовки майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій — *залучення здобувачів вищої освіти до рефлексивної діяльності*.

Забезпечення цієї умови дозволить майбутнім викладачам усвідомити власні досягнення; володіти емоціями; розвивати адекватну самооцінку; здатність аналізувати власні дії, поведінку, отримані результати; сприятиме саморозвитку та самовдосконаленню.

І. Резніченко [38] надає такі методичні рекомендації щодо використання інтерактивних технологій навчання:

- спрямувати інтерактивне навчання на формування у студентів умінь критичного мислення, роботи в команді, ефективного планування часу, а також навичок аналізу й оцінювання інформації;

- розвивати особистісні якості, необхідні сучасному педагогу: відповідальність, ініціативність, стресостійкість, уміння приймати рішення у складних і непередбачуваних умовах;
- створювати навчальні кейси, що відображають реальні педагогічні ситуації — від планування уроків до управління класом і організації позакласної діяльності;
- проводити колективний розбір кейсів, щоб стимулювати комунікативну взаємодію, дискусію та розвиток критичного мислення студентів;
- забезпечити оволодіння всіма етапами проєктної роботи — від постановки мети й планування до захисту результатів і їх презентації;
- запроваджувати міждисциплінарні проєкти, які відображають актуальні завдання сучасної освіти, зокрема цифровізацію навчання чи реалізацію інклюзивних підходів;
- застосовувати педагогічне моделювання, що передбачає відтворення типових ситуацій шкільної практики для розвитку комунікативних і організаційних умінь;
- надати студентам можливість змінювати ролі — учня, вчителя, батьків або адміністрації — для глибшого розуміння структури та взаємозв'язків освітнього процесу;
- використовувати творчі завдання для пошуку нестандартних рішень педагогічних проблем, наприклад, розроблення інноваційних навчальних програм чи методів виховної роботи;
- забезпечувати ефективну модерацію навчального процесу, спрямовану на активну участь усіх студентів і підтримання динаміки групової взаємодії;
- удосконалити матеріально-технічну базу для інтерактивних занять: забезпечити наявність мультимедійного обладнання, доступу до мережі Інтернет, організувати простір, зручний для групової роботи (модульні столи, інтерактивні дошки, відкриті навчальні зони);
- активно впроваджувати цифрові інструменти (Miro, Padlet, Kahoot, Google Workspace тощо) для створення інтерактивного освітнього середовища

та підвищення залученості студентів;

- проводити семінари й тренінги для викладачів, спрямовані на розвиток їхньої майстерності у використанні інтерактивних методів. Забезпечити педагогів методичними матеріалами — прикладами занять, кейсами, сценаріями та порадами щодо ефективної модерації групової роботи. Важливо створити систему наставництва, у межах якої досвідчені викладачі підтримуватимуть колег, які лише починають упроваджувати інтерактивні методи;

- розробити систему критеріїв оцінювання, що враховує рівень залученості студентів, здатність приймати самостійні рішення, якість виконаних практичних завдань;

- залучати студентів до самооцінювання та взаємооцінювання, що сприятиме формуванню відповідальності за результати спільної діяльності;

- проводити систематичні опитування студентів, щоб виявляти їхню думку, оцінювати ефективність використаних інтерактивних технологій і збирати пропозиції для подальшого вдосконалення навчального процесу.

З огляду на вищевикладене нами розроблено силабус вибіркового освітнього компонента «Інтерактивні технології у вищій школі» (додаток Д).

Метою вивчення даного освітнього компонента є формування систематизованих знань про інтерактивні технології у вищій школі, оволодіння прийомами та методами їх впровадження в освітній процес вищої школи.

Освітній компонент спрямований на формування ряду компетентностей та результатів навчання, визначених у Стандарті вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки для другого (магістерського) рівня вищої освіти, зокрема:

ІК Здатність розв'язувати проблеми, задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері освітніх, педагогічних наук.

ЗК2.Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК3.Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК4.Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК5.Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ЗК7.Здатність до міжособистісної взаємодії.

СК2.Здатність застосовувати та розробляти нові підходи до вирішення задач дослідницького та/або інноваційного характеру в сфері освіти й педагогіки.

СК3.Здатність враховувати різноманітність, індивідуальні особливості студентів у плануванні та реалізації освітнього процесу в закладі освіти.

СК9.Здатність до використання сучасних інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій у освітній та дослідницькій діяльності.

РН2.Використовувати сучасні цифрові технології і ресурси у професійній, інноваційній та дослідницькій діяльності.

РН3.Формувати педагогічно доцільну партнерську міжособистісну взаємодію, здійснювати ділову комунікацію, зрозуміло і недвозначно доносити власні міркування, висновки та аргументацію з питань освіти і педагогіки до фахівців і широкого загалу, вести проблемно-тематичну дискусію.

РН4. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення результатів освітньої, професійної діяльності, презентації наукових досліджень та інноваційних проєктів.

РН5.Організовувати освітній процес на основі студентоцентрованого, компетентнісного, контекстного підходів та сучасних досягнень освітніх, педагогічних наук, управляти навчально-пізнавальною діяльністю, об'єктивно оцінювати результати навчання здобувачів освіти.

РН7.Створювати відкрите освітньо-наукове середовище, сприятливе для здобувачів освіти та спрямоване на забезпечення результатів навчання.

РН8.Розробляти і викладати освітні курси в закладах вищої освіти, використовуючи методики, інструменти і технології, необхідні для досягнення поставлених цілей.

РН9.Здійснювати пошук необхідної інформації з освітніх/педагогічних наук у друкованих, електронних та інших джерелах, аналізувати,

систематизувати її, оцінюючи достовірність та релевантність.

Освітній компонент складається із двох змістових модулів: змістовий модуль 1. Теоретичні засади використання інтерактивних технологій навчання у вищій школі; змістовий модуль 2. Інтерактивні методи навчання у вищій школі.

Під час вивчення першого змістового модуля, майбутні викладачі знайомляться з поняттями “технології навчання”, “інтерактивні технології навчання”, “інтерактивні методи навчання”, їх сутність, класифікація; вивчають історичні аспекти використання інтерактивних методів навчання у вищій школі, аналізують переваги та труднощі впровадження інтерактивних технологій у закладах вищої освіти.

Другий змістовий модуль присвячений формуванню знань та вмінь використовувати інтерактивні методи навчання в процесі лекційних занять, на практичних, семінарських та лабораторних заняттях; ділові (імітаційні) ігри у вищій школі; знайомить майбутніх викладачів з методами із застосуванням цифрових та internet-технологій, методами інтерактивної візуалізації навчального матеріалу.

До кожної теми розроблені завдання для самостійної роботи. Передбачено розподіл балів не лише на практичному занятті, а й за роботу на лекціях та виконання самостійної роботи.

Таким чином, забезпечення виокремлених принципів, педагогічних умов та впровадження окремого вибіркового освітнього компонента «Інтерактивні технології у вищій школі» у процес підготовки майбутніх викладачів сприятиме їх якісній підготовці до застосування інтерактивних технологій навчання, подальшому удосконаленню професійно-методичної майстерності, поглибленню досвіду самостійного і безперервного набуття знань, всебічному і гармонійному розвитку особистості педагогічного фахівця.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження з проблеми підготовки майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій навчання дозволило нам сформулювати такі висновки:

Сучасна наукова думка у сфері підготовки майбутніх фахівців зосереджується на поглибленні дидактичної та методичної підготовки, наближенні освітнього процесу у ЗВО до реальної професійної діяльності та формуванні особистості викладача, здатного відповідати вимогам сучасного суспільства й забезпечувати власну успішність у майбутній педагогічній практиці. Одним із шляхів вирішення цього завдання є підготовка майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій навчання.

Інтерактивність у педагогічному контексті – це насамперед принцип організації комунікації між педагогом і здобувачами освіти, заснований на діалозі. Цей принцип реалізується як у міжособистісній взаємодії, так і у використанні технічних засобів навчання, що підтримують діалогову модель освіти.

У сучасних дослідженнях педагогічна технологія трактується як системний підхід до створення, застосування та оцінювання процесу викладання і засвоєння знань, що передбачає оптимальне поєднання людських і технічних ресурсів.

Інтерактивними є ті технології, що базуються на постійному діалозі та співпраці суб'єктів навчання. Вони дозволяють учасникам об'єднувати власні знання та досвід задля досягнення спільного результату, організовуючи колективну діяльність — від взаємодії невеликих груп до масштабної співпраці багатьох учасників.

Серед сучасних інтерактивних технологій у закладах освіти варто виділити такі основні напрями їх застосування: віртуальні освітні середовища, інтерактивні відеоуроки, мультимедійні ресурси, онлайн-платформи та соціальні мережі, гейміфікація навчання, адаптивне навчання, технології дистанційного навчання. Інтерактивні технології не лише оновлюють методи

викладання, а й формують новий тип освітнього середовища, орієнтованого на активну участь студентів у процесі пізнання. Вони підвищують рівень професійної готовності майбутніх педагогів, сприяють їхньому особистісному зростанню та здатності адаптуватися до викликів сучасної освіти.

Такі технології забезпечують можливість навчатися у власному темпі, працювати з матеріалом відповідного рівня складності, повертатися до попередніх тем, отримувати підказки та допомогу, досліджувати динамічні процеси й взаємодії складних систем. Вони також сприяють подоланню психологічних бар'єрів — невпевненості, сором'язливості чи страху помилитися — завдяки відносній анонімності та безпечності цифрової взаємодії.

Інтерактивне навчання функціонує як цілісна педагогічна технологія, що поєднує різноманітні методи, прийоми та операції педагогічної взаємодії. Їх системне і послідовне застосування створює умови для особистісного розвитку учасників освітнього процесу та досягнення конкретних результатів навчання.

Інтерактивне навчання передбачає створення навчального простору, у якому моделюються життєві ситуації, застосовуються рольові ігри, колективне обговорення й розв'язання проблем на основі аналізу конкретних обставин та передбачає чіткий алгоритм проведення заняття (мотиваційний, інформаційний, завершальний етап, рефлексія). Такий підхід сприяє розвитку професійних умінь, формуванню ціннісних орієнтацій, навичок співпраці та взаємодії, а також допомагає педагогу утвердитися у ролі координатора, модератора процесу, забезпечуючи умови для самостійної активності студентів. Цей підхід повністю відповідає принципам особистісно орієнтованої освіти, у центрі якої перебуває здобувач освіти з його потребами, інтересами та потенціалом розвитку.

Як педагогічна система, інтерактивне навчання включає такі основні компоненти:

- чітко сформульовані цілі навчання, що описують очікувані результати у вигляді рівня засвоєння навчального змісту;

- добір і структурування навчального матеріалу, який відповідає цілям і логіці інтерактивного процесу;
- використання інтерактивних форм, методів і прийомів, спрямованих на стимулювання пізнавальної активності учнів;
- застосування засобів навчання, узгоджених із цілями та методами роботи;
- розробку системи пізнавальних завдань, що забезпечують досягнення запланованих результатів;
- створення відповідних організаційних і психолого-педагогічних умов, які сприяють ефективному плануванню, реалізації та рефлексії інтерактивного навчального процесу.

Ефективність інтерактивних методів значно зростає за умови впровадження у навчальний процес мультимедійних продуктів — електронних підручників і посібників, довідкових енциклопедій, навчальних відеоматеріалів тощо. Такі засоби поєднують різні форми подання інформації — текст, графіку, аудіо- та відеофрагменти, анімацію, що робить навчальний процес більш наочним і динамічним.

Головними компонентами готовності майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій навчання як кінцевої мети підготовки, визначено: мотиваційно-ціннісний, змістовий, операційно-діяльнісний, результативний.

Аналіз освітньо-професійної програми Освітні, педагогічні науки показав її загальну спрямованість на підготовку майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій навчання. Така спрямованість розкривається через наявність відповідних загальних та спеціальних (фахових) компетенцій, результатів навчання; впровадження ряду інтерактивних методів навчання при викладанні ОК; зміст окремих освітніх компонентів. Проте, цілеспрямованої підготовки майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій навчання не здійснюється.

Вивчення ставлення майбутніх викладачів до навчання показало, що в

загальному майбутні викладачі розуміють необхідність суб'єктного підходу до навчання, орієнтовані на сучасні форми та методи роботи, однак переважає орієнтація на викладача, як головного організатора та керівника освітнім процесом.

Серед умов, які на погляд майбутніх викладачів, є важливими для ефективної підготовки до застосування інтерактивних технологій навчання усі опитані обрали добре розвинуті організаційні та презентаційні вміння, здатність співпрацювати з різними людьми, дружня атмосфера під час виконання завдання та толерантне ставлення до думок колег. Найменш важливими умовами студенти обрали уміння творчо опрацьовувати матеріал, участь у дискусії та самостійний пошук і роботу з інформацією. Однак забезпечення цих умов дозволяє оптимально провести ряд інтерактивних методів (різні види дискусій, дебати, ділові ігри, «6 капелюхів» та ін.).

Комплексне самооцінювання стану готовності майбутнього викладача до впровадження інтерактивних технологій показало приблизно однаковий розподіл між початковим (33,3%) і середнім (36,1%) та нульовим (13,9%) і високим (16,7%) рівнями готовності майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій. Більшість студентів готова сприймати і засвоювати всі педагогічні інновації для свого професійного зростання, однак переважає теоретичний рівень підготовки.

Це зумовило необхідність визначення педагогічних умов, які би сприяли ефективній підготовці майбутніх викладачів до застосування інтерактивних технологій навчання: створення емоційно-позитивного освітнього середовища, спрямованого на розвиток їхнього інноваційного потенціалу та планування інтерактивними методами навчання; переорієнтація змісту фахових дисциплін на розвиток умінь застосовувати технології інтерактивного навчання у професійній діяльності; залучення здобувачів вищої освіти до рефлексивної діяльності.

У результаті розроблено силабус вибіркового освітнього компоненту, який би надавав не лише ґрунтовні знання про інтерактивні технології

навчання, а й формував практичні уміння їх застосовувати.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів даної проблеми. Потребує подальшої розробки питання оптимізації теоретичної та практичної підготовки майбутніх викладачів до застосування інтерактивних та інших педагогічних технологій.

Волинський національний університет імені Лесі Українки

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бартків О. С., Дурманенко Є. А., Дурманенко О. Л. Інноваційні технології професійної підготовки майбутніх вихователів до інтегрованого навчання. *Інноваційна педагогіка*. Одеса, 2022. Вип. 52. С. 76-80.
2. Башкір О. І. Активні й інтерактивні методи навчання у вищій школі. URL: <http://journals.hnpu.edu.ua/index.php/pedagogy/article/view/1656>
3. Бекірова Л. Е. Модель формування готовності майбутніх учителів початкових класів до застосування інтерактивних технологій навчання. URL : http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_2/3.pdf
4. Бекірова Л. Е. Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до застосування інтерактивних технологій навчання на основі спецкурсу «Підготовка майбутніх учителів початкових класів до застосування інтерактивних технологій». URL : http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_6/2.pdf
5. Белкіна-Ковальчук О. Інтерактивні технології навчання у ЗВО / О. Белкіна-Ковальчук. *Актуальні проблеми педагогічної освіти : європейський і національний вимір* : Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції. Луцьк, 2020. С. 321-324.
6. Білоус І., Дем'янюк А., Кричківська О. Інноваційні технології навчання в контексті розвитку сучасної освіти. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2022 . №1 (349). С. 136 – 147.
7. Бойко Н. І. Основні педагогічні аспекти використання інформаційних технологій та технологій дистанційного навчання в самостійній роботі студентів. *Збірник наукових статей НПУ імені Н. П. Драгоманова*. Київ, 2008. Вип. 71. С. 63–69.
8. Варнавська І. В. Використання інтерактивних освітніх технологій як аспект підвищення професійної компетентності студентів. *Журнал «Перспективи та інновації науки» Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»*. № 2(7). 2022. С. 187-200.

9. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ-Ірпінь : ВТФ "Перун", 2005. 1728 с.
10. Волкова Н. П. Інтерактивні технології навчання у вищій школі: навчально-методичний посібник. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360с.
11. Гевко І. В. Використання інтерактивних технологій в освіті. *Наукові записки Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія : Педагогічні науки*. 2018. № 139. С. 53–60. URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/13381>
12. Губарь О. Г., Спіцин В. В., Котяш І. С. Вплив використання інтерактивних технологій на якість навчання майбутніх педагогів у закладах вищої освіти. *Академічні візії*. 2023. №26. URL : <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/830>
13. Гукалюк А. І., Бельма І. П., Олексюк Н. С. Використання інтерактивних технологій навчання у процесі формування соціальної компетентності майбутнього викладача закладу професійної освіти. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. № 18. <https://doi.org/10.5281/zenodo.15627873>
14. Гула Л. Впровадження інтерактивних технологій у вищих навчальних закладах. *Збірник наукових праць ЛОГОΣ*. 2019. URL : <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/5968/1/впровадження.pdf>
15. Дженджеро О., Ющенко С. Використання технологій опрацювання дискусійних питань у підготовці майбутніх вчителів початкової школи. *Український педагогічний журнал*. 2021. № 3. С. 86–92. DOI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2021-3-86-92>
16. Дудаш О. С. Використання інтерактивних технологій у процесі професійної підготовки педагогів. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, 2024. №216. С. 369-373. URL : <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2024-1-216-369-373>
17. Захаров А. В. Сучасні методики дистанційного навчання у вищих та

фахових передвищих навчальних закладах України в умовах воєнного стану. Формування резильєнтних компетентностей здобувача освіти в період трансформацій, сучасних викликів та кризових станів науково-педагогічного підвищення кваліфікації. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2023. С. 49–52.

18. Інноваційні технології навчання в умовах модернізації сучасної освіти : монографія / за наук. ред. д. пед. н., проф. Л. З. Ребухи. Тернопіль : ЗУНУ, 2022. 143 с. URL: https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/48105/3/монографія_Інноваційні%20технології%20навчання%20в%20умовах%20модернізації%20сучасної%20освіти.pdf

19. Інтерактивні методи навчання у вищій школі : монографія / Д. П. Антюшко, В. С. Володавчик, Л. І. Сєногонова та інші. Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2022. 189 с. URL: <https://dspace.luguniv.edu.ua/xmlui/handle/123456789/8988>

20. Клеба А., Тупиця А. Підготовка майбутніх учителів початкової освіти до застосування інтерактивних технологій в освітньому процесі. *Наукові записки БДПУ. Сер. : Педагогічні науки*. 2022. Вип. 3. С.297-306. URL : <https://dspace.bdpu.org.ua/items/2e5636bb-48ab-409f-8911-51123c3893b2>

21. Коваль Н. В. Інтерактивні технології навчання як засіб формування професійних компетентностей майбутніх менеджерів. *Професійно-прикладні дидактики*. 2016. №1. С.70–77.

22. Козир М. В. Застосування технологій інтерактивного навчання в освітньому процесі закладів вищої освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 78. С. 186–191. DOI: https://doi.org/10.32840/1992_5786.2021.78.33

23. Колупаєва Т., Міщєня О., Третяк О. Роль інтерактивних технологій навчання в особистісно-орієнтованій підготовці майбутніх учителів початкової школи. *Інноватика у вихованні*. 2019. № 9. С. 172–182. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/inuv_2019_9_22

24. Комар О. А. Теоретичні та методичні засади підготовки майбутніх

учителів початкової школи до застосування інтерактивної технології : дис. ...
д.п.н. : 13.00.04. Умань, 2011. 512 с.

25. Коновальчук І. М. Використання інтерактивних технологій у формуванні фахових компетентностей майбутніх учителів початкових класів. *Специфіка фахової підготовки майбутніх учителів на засадах компетентнісного підходу: досвід, реалії, перспективи*. Збірник матеріалів Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної конференції (29 листопада 2022 року) / за заг. ред. І.В. Голубовська. Житомир: ФО-П «Н.М.Левковець», 2022. С 162-166. URL : <https://eprints.zu.edu.ua/36164/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D1%87%D1%83%D0%BA.pdf>

26. Коновальчук І. М. Інтерактивні методи підготовки майбутніх учителів початкової школи до взаємодії з дітьми та батьками. Майстерність комунікації у мистецькій і професійній освіті : у 2-х ч. / за заг. ред. Н. Є. Колесник, О. М. Піддубної, О. М. Марущак. Житомир, 2020. Ч. II. С. 60-63.

27. Коновальчук І. І. Теорія і технологія реалізації інновацій у загальноосвітніх навчальних закладах : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 464 с.

28. Лебедик Л. В., Стрельников В. Ю., Стрельников М. В. Сучасні технології навчання і методики викладання дисциплін : навчально-методичний посібник для слухачів курсів підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів середньої, професійної (професійно-технічної), фахової передвищої та вищої освіти. Полтава : АСМІ, 2020. 303 с.

29. Михайліченко М. В., Рудик Я. М. Освітні технології : навчальний посібник. Київ : ЦП "КОМПРИНТ", 2016. 583 с.

30. Освітні технології : навч.-метод. посіб. / О. М. Пехота та ін. ; ред. О. М. Пехота. Київ : А.С.К., 2004. 256 с.

31. Павлова В. Особливості підготовки магістрів освіти засобами інтерактивних технологій. *Актуальні питання гуманітарних наук. Серія:*

Педагогіка. 2019. № 21. Т.2. С. 127–131. URL: https://aphn-journal.in.ua/archive/21_2018/part_2/26.pdf

32. Педагогічний словник / за ред. М. Д. Ярмаченка. Київ : Педагогічна думка, 2001. 516 с.

33. Петренко А. Ш. Європейський досвід дослідження та розроблення новітніх навчальних технологій для інформаційного суспільства. *Актуальні проблеми навчання та виховання людей з особливими потребами: Збірник наукових праць*. 2020. № 1(3). С. 371-379.

34. Петрик К. Ю. Підготовка майбутніх учителів початкової школи до організації інтерактивної навчальної взаємодії учнів : дис. ... к.п.н. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти». Бердянський державний педагогічний університет, Міністерство освіти і науки України, Бердянськ, 2020. 255 с.

35. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання. Київ, 2007, 141 с. URL : https://shron1.chtyvo.org.ua/Pometun_Olena/Entsyklopediia_interaktyvnoho_navchannia.pdf

36. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук. метод. посібн. Київ : А.С.К., 2004. 192 с.

37. Про затвердження стандарту вищої освіти за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки для другого (магістерського) рівня вищої освіти : наказ МОН України №520 від 11 травня 2021 р. URL : <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-standartu-vishoyi-osviti-za-specialnistyu-011-osvitni-pedagogichni-nauki-dlya-drugogo-magisterskogo-rivnya-vishoyi-osviti>

38. Резніченко І. Г. Використання інтерактивних методів навчання у процесі формування проєктної компетентності майбутніх педагогів . *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2024. №12. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14262899>

39. Сисоєва С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навчально-методичний посібник. Київ : ВД«ЕКМО», 2011. 324 с.

40. Скляр О. Г., Скляр Р. В. Інтерактивні методи навчання у закладі вищої освіти. *Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти* : збірник науково-методичних праць ТДАТУ. 2022. № 25.С. 56–63. URL: <http://elar.tsatu.edu.ua/handle/123456789/16632>

41. Собченко Т., Федоренко В. Використання сучасних інтерактивних технологій у професійній підготовці філологів. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2023. №24(2). С. 142-151. [https://doi.org/10.35387/od.2\(24\).2023.142-151](https://doi.org/10.35387/od.2(24).2023.142-151)

42. Соціальна робота: навчально-методичне забезпечення ОПП Соціальна педагогіка, соціально-виховна робота освітнього ступеня Бакалавр / за заг. ред. С. Чернети, Н. Корпач. Луцьк: Волинськ.. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2022. 822 с. URL: <https://evnuir.vnu.edu.ua/handle/123456789/21679>

43. Стаднік Н. В. Формування готовності майбутніх учителів початкових класів до застосування інтерактивних технологій навчання. URL : <https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/11383/1/pdf>

44. Сучасний психолого-педагогічний словник / авт. кол. за заг. ред. О. І. Шапран. Переяслав-Хмельницький : Домбровська Я. М., 2016. 473 с.

45. Торубара О. М. Використання інтерактивних технологій у професійній підготовці майбутніх учителів. URL : <https://epub.chnpu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1880/1/%D0%92%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D1%96%D0%BD%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D1%85%20%D1%82%D0%B5%D1%85%D0%BD%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B3%D1%96%D0%B9%20%D1%83%20%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%84%D0%B5%D1%81%D1%96%D0%B9%D0%BD%D1%96%D0%B9%20%D0%BF%D1%96%D0%B4%D0%B3%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B2%D1%86%D1%96%20%D0%BC%D0%B0%D0%B9%D0%B1%D1%83%D1%82%D0%BD%D1%96%D1%85%20%D1%83%D1%87%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%96%D0%B2.pdf>

46. Філімонова Т. Використання інтерактивних технологій навчання в

процесі вивчення педагогічних дисциплін майбутніми фахівцями початкової освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2020. №31. С. 190-195.

47. Царенко І. Інтерактивні технології як ефективний засіб підготовки педагогів професійного навчання. *Сучасна наука та освіта: стан, проблеми, перспективи*. Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м. Полтава, 20-21 березня 2023 року). Полтава: ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2023. С. 354-356.

48. Шевченко М. Інтерактивні методи клубу дебатів під час дистанційного навчання зі студентами факультету фізичного навчання. *Молодий вчений*. 2021. № 9 (97). С. 106–109. URL : <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/2226>

49. Широка А. Інтерактивна лекція, або Як перетворити виклад матеріалу на досвід навчання. URL : <http://ceitblog.ucu.edu.ua/vykladannya/interaktyvna-lektsiya-abo-yak-peretvoryty-vykladmaterialu-na-dosvid-navchannya/>